

**VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA SUZBIJANJE ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA**

**PRIJEDLOG
P R O T O K O L A
O NACIONALNOM INFORMACIJSKOM
SUSTAVU ZA DROGE U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Listopad 2007.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
1.1. Temelji pravne stečevine Europske unije na području problematike droga	3
1.2. Kontekst suradnje Republike Hrvatske s EMCDDA-om	3
2. STANJE I POVIJESNI PREGLED RAZVOJA PRIKUPLJANJA PODATAKA O DROGAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	4
2.1. Stanje problematike droga i ovisnosti o drogama	4
2.2. Povijesni pregled razvoja prikupljanja podataka o drogama u Republici Hrvatskoj	6
2.2.1. Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske	6
2.2.2. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	6
2.2.3. Ministarstvo unutarnjih poslova	6
2.2.4. Carinska uprava Ministarstva financija	7
2.2.5. Ministarstvo pravosuđa	7
2.2.6. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	7
2.2.7. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	8
2.2.8. Ministarstvo obrane	8
2.2.9. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva	8
2.2.10. Hrvatski zavod za javno zdravstvo	9
2.2.11. Državno odvjetništvo	9
2.2.12. Državni zavod za statistiku	9
2.2.13. Toksikoloških i klinički laboratoriji	9
2.2.14. Nevladine organizacije	10
3. EUROPSKI CENTAR ZA PRAĆENJE DROGA I OVISNOSTI O DROGAMA (EMCDDA) I REITOX MREŽA	10
3.1. Statutarna tijela EMCDDA-a	10
3.1.1. Upravni odbor	10
3.1.2. Znanstveni odbor	11
3.2. Područja rada EMCDDA-a	11
3.2.1. Praćenje stanja na području uporabe droga	11
3.2.1.1. Pet ključnih epidemioloških indikatora	11
3.2.1.2. Ostali indikatori i tematska područja rada EMCDDA-a	12
3.2.1.3. Istraživanja	12
3.2.2. Mjere usmjerene na rješavanje problematike droga	13
3.2.3. Politika droga i zakoni	13
3.2.3.1. Javne financije	13
3.3. Ulazak Republike Hrvatske u članstvo EMCDDA-a	13
3.3.1. Prednosti suradnje s EMCDDA-om	14
4. ZAKONODAVNI OKVIR ZA USPOSTAVU NACIONALNE INFORMACIJSKE JEDINICE ZA DROGE I SURADNJU S EMCDDA-om	15
5. INSTITUCIONALNI OKVIR NACIONALNE INFORMACIJSKE JEDINICE ZA DROGE I ADMINISTRATIVNI KAPACITETI PROVEDBE	17
5.1. Administrativni / institucionalni kapaciteti i financije	17
5.2. Komponenta institucionalnog jačanja	18

6. NACIONALNI INFORMACIJSKI SUSTAV ZA DROGE	19
6.1. Ciljevi i svrha Nacionalnog informacijskog sustava za droge	19
6.1.1. <i>Opći cilj</i>	19
6.1.2. <i>Posebni ciljevi</i>	19
6.2. Osnovni principi rada Nacionalnog informacijskog sustava za droge	19
6.3. Glavne institucije uključene u Nacionalni informacijski sustav za droge	20
6.3.1. <i>Postojeće baze podataka</i>	20
6.4. Uloga Nacionalne informacijske jedinice za droge u Nacionalnom informacijskom sustavu za droge	21
6.4.1. <i>Komunikacija s EMCDDA-om</i>	21
6.5. Savjetodavni odbor za informacijski sustav za droge	21
6.6. Radne skupine	22
6.7. Suradnja između tijela kaznenog progona i zdravstvene skrbi	22
7. PROTOK INFORMACIJA	23
7.1. Principi izvješćivanja	23
7.2. Mehanizmi izvješćivanja	23
7.2.1. <i>Obrasci za izvješćivanje: standardne tabele (ST) i strukturirani upitnici (SQ)</i>	23
7.2.2. <i>Elektronsko izvješćivanje – Fonte</i>	23
7.2.3. <i>Nacionalno izvješće</i>	24
7.2.3.1. <i>Nacionalno izvješće o stanju problematike droga i ovisnosti o drogama u RH</i>	24
7.2.3.2. <i>Kvaliteta Nacionalnog izvješća</i>	25
7.3. Sustav ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari	25
7.4. Objavljivanje i distribucija informacija	26
7.4.1. <i>Nacionalni informacijski i dokumentacijski centar</i>	26
7.4.2. <i>Publikacije</i>	26
7.4.3. <i>Web stranica</i>	27
7.5. <i>Zaštita osobnih podataka</i>	27
8. MJERE JAČANJA KAPACITETA NACIONALNOG INFORMACIJSKOG SUSTAVA ZA DROGE	27
8.1. Elementi jačanja kapaciteta Nacionalnog informacijskog sustava za droge	27
8.2. Analiza potreba i nedostataka	28
9. PRILOZI	30
9.1. PRILOG 1 - Lista institucija iz kojih će se imenovati članovi Savjetodavnog odbora za informacijski sustav za droge, Radnih skupina i predstavnici Republike Hrvatske u projektima EMCDDA-a	30
9.2. PRILOG 2 – Grafički prikaz partnera Nacionalnog informacijskog sustava za droge u Republici Hrvatskoj	35

1. UVOD

1.1. Temelji pravne stečevine Europske unije na području problematike droga

Borba protiv droga ulazi u okvir nastojanja EU da svojim građanima pruži visoku razinu sigurnosti unutar prostora slobode, pravde i sigurnosti. Ovaj cilj, definiran *Ugovorom o Europskoj uniji* (Ugovorom iz Nice), ostvaruje se, između ostalog, sprječavanjem i borbom protiv nedopuštene trgovine drogama (čl.29.). Aktivnosti usmjerene na borbu protiv zlouporabe droga smatraju se prioritetom na području javnog zdravstva, suradnje na području pravosuđa i unutarnjih poslova te međunarodne suradnje. *EU Strategija za droge 2000.-2004.* je po prvi puta stavila naglasak na progresivnu integraciju zemalja kandidata u aktivnosti na području suzbijanja droga, na način da Europska komisija (EK) osigura potrebnu financijsku i stručnu podršku u njihovom razvoju. U prosincu 2004. Europsko Vijeće je usvojilo novu *EU Strategiju za droge 2005.-2012.*, koja je nastala temeljem rezultata evaluacije prethodne strategije. Podupirući integrirani, multidisciplinarni i uravnoteženi pristup EU u rješavanju problematike droga, strategija je usmjerena na kombiniranje mjera smanjenja ponude i smanjenja potražnje, ali i na teme koje obuhvaćaju oba područja poput *istraživanja, informacije i evaluacije te međunarodne suradnje*. Posljednje navodi kako Europska unija treba poticati zemlje kandidate i potencijalne kandidate na usvajanje i primjenu pravne stečevine EU te na što aktivnije sudjelovanje u postojećim EU strukturama poput Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA).

Europski Ugovori sa zemljama kandidatima načelno ne podrazumijevaju sudjelovanje u radu agencija Zajednice. Ipak, slijedom zaključaka luksemburškog i helsinškog Europskog Vijeća, EK je predala nacrt preporuke za Odluku Vijeća kojom se ovlašćuje EK na otvaranje pregovora s ciljem zaključivanja sporazuma između Zajednice i zemalja kandidata za njihovo sudjelovanje u radu EMCDDA-a. Temeljna Uredba o osnivanju EMCDDA-a je bila izmijenjena sukladno Odluci Vijeća od 28. rujna 2000.

U listopadu 2001. Republika Hrvatska (RH) je potpisala *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* (SAA) koji predstavlja pravni temelj i sadržajni okvir odnosa s Europskom unijom. Sporazumom je utvrđena obveza suradnje na sprječavanju nedopuštene trgovine drogama i psihotropnim tvarima (čl. 80). Kao zemlja potpisnica navedenog sporazuma počela je postepeno preuzimati temeljne obveze članstva te usklađivati svoje nacionalno zakonodavstvo i ekonomski okvir sa standardima EU, paralelno jačajući suradnju sa susjednim zemljama i surađujući s EU u brojnim pitanjima.

Članstvo u Europskoj uniji jedan je od temeljnih strateških ciljeva Republike Hrvatske. Značajan korak prema ostvarivanju tog cilja učinjen je u veljači 2003. kada je Republika Hrvatska podnijela prijavu za članstvo u EU. Tada je Vijeće Europske unije zatražilo Europsku komisiju da pripremi "mišljenje" u kojem se navode mogućnosti za otvaranje pregovora s RH o članstvu u EU. U travnju 2004. je EK usvojila *Mišljenje o prijavi Republike Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji*, preporučajući Vijeću da otvori pregovore s Hrvatskom. EK je tada odobrila i prijedlog *Odluke Vijeća o Europskom partnerstvu s Republikom Hrvatskom* te je u lipnju 2004. RH dobila status zemlje kandidata. Pregovori o članstvu Republike Hrvatske u Europskoj uniji otvoreni su 3. listopada 2005. godine. U okviru pristupnih pregovora, pitanje borbe protiv droga razmatra se unutar Poglavlja 24. *Pravda, sloboda i sigurnost*.

1.2. Kontekst suradnje Republike Hrvatske s EMCDDA-om

Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga (Ured) je ustrojen kao stručna služba Vlade Republike Hrvatske zadužena za sustavno praćenje problematike droga i provedbu Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj. Stoga, kao nacionalno koordinativno tijelo na području droga, usklađuje aktivnosti svih nadležnih tijela te potiče razvoj i suradnju s organizacijama civilnog društva koje se bave problemom ovisnosti o drogama. S ciljem kreiranja

znanstveno utemeljenog pristupa suzbijanju zlouporabe droga i učinkovitog rješavanja navedene problematike, pri Uredu je ustrojena Nacionalna informacijska jedinica za droge (NIJD), koja inicira, koordinira i utječe na aktivnosti svih partnera uključenih u Nacionalni informacijski sustav za droge u Republici Hrvatskoj (NISD). NISD predstavlja kompleksni mehanizam za praćenje problematike droga te posebno zdravstvenih i socijalnih posljedica zlouporabe istih u Republici Hrvatskoj. Rad NISD-a se temelji na prikupljanju i analizi informacija vezanih uz pet ključnih epidemioloških te ostalih indikatora Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA), radi usporedivosti istih na europskoj razini, ali istodobno razvija informacijski sustav sukladno potrebama, interesima i specifičnostima Republike Hrvatske.

Nacionalna informacijska jedinica za droge pruža potporu svojim partnerima u NISD-u kako bi se osigurala kvaliteta, objektivnost i pouzdanost informacija o uporabi i zlouporabi droga te u konačnici dobila što objektivnija slika stanja na tom području u Republici Hrvatskoj. Posebno, NIJD prikuplja, analizira i objedinjuje sve dostupne informacije s područja problematike droga i ovisnosti o drogama radi izvješćivanja na nacionalnoj i europskoj razini. S druge strane osigurava protok i omogućuje razmjenu relevantnih informacija među svim partnerima. Razvoj NISD-a kao temeljnog sustava praćenja stanja i trendova na tom području, realizira se kroz Akcijski plan o Nacionalnom informacijskom sustavu za droge za određeno vremensko razdoblje (APNISD). APNISD se temelji na osnovnim odrednicama važeće Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, Akcijskog plana suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj i Protokola o Nacionalnom informacijskom sustavu za droge u RH. Konačne informacije prikupljene i proizvedene u okviru NISD-a se redovito koriste radi evaluacije potreba i kreiranja mjera prevencije, liječenja, programa smanjenja štete, nadzora i sprječavanja kriminaliteta vezanog uz zlouporabu droga te općenito politike suzbijanja cjelokupne problematike droga na nacionalnoj i lokalnoj razini.

2. STANJE I POVIJESNI PREGLED RAZVOJA PRIKUPLJANJA PODATAKA O DROGAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

2.1. Stanje problematike droga i ovisnosti o drogama

U Republici Hrvatskoj uočen je stalan trend porasta broja osoba liječenih zbog zlouporabe opojnih droga. Prema svim pokazateljima, u Republici Hrvatskoj posljednjih se godina povećala ponuda droga, koja je postala i raznovrsnija, a istodobno se time povećala i dostupnost droga, što je prouzročilo povećan trend konzumiranja droga, osobito među mladima. Sve to je potaknulo intenzivan razvoj novih programa smanjenja potražnje i ponude droga, što uključuje razvoj i provedbu mjera i programa prevencije ovisnosti, ranog otkrivanja konzumenata droga i intervencije, smanjenja štete, liječenja, rehabilitacije i društvene reintegracije ovisnika, te usmjeravanje aktivnosti na organizirani narko-kriminal uporabom postojećih instrumenata i zakonskih okvira, s naglaskom na regionalnu ili ciljanu interakciju i preventivne aktivnosti u vezi s narko-kriminalom. Iz navedenog je uslijedila potreba za novom Nacionalnom strategijom, te je Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske, u koordinaciji s mjerodavnim ministarstvima sukladno Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih droga, izradio novu Nacionalnu strategiju suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2006. do 2012. godine. Na temelju Nacionalne strategije kao najvažnijeg strateškog dokumenta na području suzbijanja zlouporabe opojnih droga donesen je Akcijski plan suzbijanja zlouporabe opojnih droga za razdoblje od 2006. do 2009. godine. Akcijski plan, sukladno praksi zemalja Europske unije donesen je za trogodišnje razdoblje, a sadržajno je i terminski vezan uz strukturu i ciljeve Nacionalne strategije te je u cijelosti usklađen s EU Akcijskim planom za droge i predstavlja temeljni dokument za provedbu Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga za razdoblje od 2006. do 2009. godine. U 2006. godini u Republici Hrvatskoj na liječenju je bilo 7.427 osoba od kojih je

5.611 liječeno zbog zlouporabe opijata. I nadalje je prisutan trend porasta ukupnog broja liječenih ovisnika, a u usporedbi s 2005. ukupan broj liječenih povećan je za 11 %. Ukupno je 2.001 osoba bila prvi put na liječenju, a udio opijatskih ovisnika među osobama koje se prvi put jave na liječenje je 43,8 % ili 876 osoba. Iz toga je razvidno da u zdravstveni sustav dolazi i nadalje veliki broj mladih osoba i maloljetnika koji u najvećem broju slučajeva nisu opijatski ovisnici a na liječenje su upućeni od strane centara za socijalnu skrb ili općinskog državnog odvjetništva. U odnosu na prvi put liječene, broj je u 2006. povećan za 13 %. Premda se broj liječenih ukupno i broj liječenih opijatskih ovisnika stalno povećava, trend povećanja broja novih osoba raste sporije. Broj novih osoba koje na liječenje dolaze zbog opijatske ovisnosti je relativno stabilan u posljednjih pet godina i kreće se oko 850 osoba godišnje. Do kraja 2006. u Registru osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, koji prati sve podatke o osobama liječenim zbog zlouporabe droga u zdravstvenom sustavu kao i podatke o uzrocima smrti umrlih ovisnika, ukupno je registrirano 23.990 osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga. Praćenjem broja ovisnika u Registru vidimo da sustav za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje ovisnika uspijeva sve duže zadržati ovisnike u tretmanu, te se ovo povećanje broja ovisnika može tumačiti i sve stabilnijom mrežom Centara za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti, ali i sve boljim i kvalitetnijim prikupljanjem podataka. Kao i prijašnjih godina u Republici Hrvatskoj dominira opijatska ovisnost i to ovisnost o heroinu. Prema podacima o broju ukupno liječenih na 100.000 stanovnika od 15-64 godine u pojedinim županijama, najviše je prijavljenih iz Istarske županije. Uočen je pad broja umrlih u usporedbi s 2005. godinom i to za 14 osoba ili 15 %. Od 90 umrlih, 81 je muškaraca (90,0 %) a 9 žena (10,6 %). Kod najvećeg broja umrlih je dijagnoza smrti bila predoziranje opijatima (72,2 %). Broj umrlih u vezi sa zlouporabom opojnih droga u 2006. smanjen je za 15 %, što je svakako i rezultat donošenje smjernica za primjenu supstitucijske terapije metadonom i buprenorfinom te stavljanje buprenorfina na listu lijekova HZZO-a. Tijekom 2006. godine u terapijskim zajednicama na odvikavanju od ovisnosti i rehabilitaciji bila su ukupno 1.253 ovisnika, od kojih 1.039 muškaraca i 214 žena. Najveći broj osoba na odvikavanju i rehabilitaciji u terapijskim zajednicama su muškarci (od 82 do 83 %), dok se udio žena koje su na odvikavanju u terapijskim zajednicama kreće od 16 do 17 %, što je povećanje od približno 4 % u usporedbi s prijašnjim godinama. U 2006. godini u odnosu prema 2005. sveukupni broj ovisnika na odvikavanju i rehabilitaciji u terapijskim zajednicama je jednak, dok smanjenje broja ovisnika u usporedbi s 2004. godinom iznosi 6,7 %. Tijekom 2006. godine evidentirano je ukupno 8.346 kaznenih djela vezanih uz zlouporabu i krijumčarenje opojnih droga, ili 10,64 % od sveukupnog broja prijavljenih kaznenih djela na području Republike Hrvatske, što predstavlja povećanje od 2 % u odnosu prema 2005. Promatrajući odluke državnih odvjetnika za mladež u vezi s kaznenim djelom posjedovanja opojne droge, razvidno je da je kod 70,7 % maloljetnika kaznena prijava riješena odbačajem po načelu svrhovitosti, u većini slučajeva nakon što su maloljetnici izvršili obvezu savjetodavnog tretmana u Službi za prevenciju ovisnosti ili Savjetovalištu za mladež. Na taj način smanjuje se represivni pristup osobama koje su posjedovale opojne droge radi vlastite uporabe. Ono što je vidljivo u Izvješću o provedbi nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga za 2006. godinu je znatno bolja koordiniranost u izradi i provedbi općih i posebnih programa suzbijanja zlouporabe opojnih droga posebice programa prevencije ovisnosti, veća aktivnost i bolja koordiniranost u provedbi programa na razini županija, te stabilnije funkcioniranje sustava za tretman i prevenciju ovisnosti. Uočljivo je stabilno funkcioniranje centara u svim županijama, što se ogleda u tome da sve dulje uspijevaju zadržati ovisnike u tretmanu. Koordinativnu ulogu u provedbi mjera u gotovo svim županijama preuzela su županijska povjerenstva. Također, uočena je bolja koordiniranost i učinkovitost sustava u cjelini, što se očituje u efikasnijoj provedbi mjera, boljoj organizaciji sustava liječenja ovisnika, većem broju zapljena opojnih droga, aktivnijim uključivanjem lokalne uprave u provedbu suzbijanja zlouporabe opojnih droga na njihovom području te većem broju preventivnih i edukativnih aktivnosti koje se u sklopu školskog sustava provode u cijeloj Hrvatskoj.

2.2. Povijesni pregled razvoja prikupljanja podataka o drogama u Republici Hrvatskoj

Praksa prikupljanja i analize podataka o drogama u različitim aspektima ovog fenomena, postoji u Republici Hrvatskoj već dugi niz godina. Relevantne institucije i tijela državne uprave prikupljaju podatke i vode evidencije u skladu sa zakonskim djelokrugom svojih redovitih aktivnosti, koje koriste za izradu izvješća po pojedinim sektorima (zdravstvo, obrazovni sustav, policija, carina, pravosuđe, gospodarstvo, znanstvene institucije, nevladine organizacije).

Postojeći informacijski sustav vezan uz prikupljanje i analizu podataka na području zlouporabe droga nije u potpunosti ujednačen i kompatibilan standardima Europske unije. Svrha informacijskog sustava je osigurati kvalitetne i objektivne informacije kao podlogu za kreiranje nacionalne politike na području problematike droga te donošenje strateških odluka. Stoga je preduvjet za cjelovito sagledavanje stanja zlouporabe opojnih droga na nacionalnoj razini ustrojavanje jedinstvenog informacijskog sustava, te razvijanje standardiziranih načina prikupljanja i korištenja podataka iz različitih područja, sukladno ovlasti i djelokrugu pojedinih subjekata koji su uključeni u sustav suzbijanja zlouporabe opojnih droga.

U cilju ispunjenja navedenog, pri Uredu kao tijelu zaduženom za koordinaciju provedbe aktivnosti na području suzbijanja zlouporabe opojnih droga je u listopadu 2006. ustrojena Nacionalna informacijska jedinica za droge.

2.2.1. Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske

Sukladno Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih droga, Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske od 2002. prikuplja dostupne podatke kao i rezultate rada nadležnih tijela, radi izrade redovitog godišnjeg izvješća o stanju na području problematike droga i provedbi Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, a koje usvaja Vlada Republike Hrvatske i Hrvatski sabor. Godišnje izvješće, pored evaluacije provedenih planiranih aktivnosti, služi kao temelj za strateško planiranje budućih aktivnosti i mjera nadležnih tijela.

2.2.2. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

S obzirom da je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi zaduženo za kreiranje zdravstvene politike, sukladno svom djelokrugu rada donosi opći program zdravstvene i socijalne skrbi o ovisnicima o drogama. Sukladno navedenom, u suradnji s nadležnim zdravstvenim institucijama izrađuje okvir, smjernice i mjere liječenja ovisnika o drogama te nadzire njihovu provedbu. Na području prevencije ovisnosti navedeno ministarstvo je uključeno u izradu mjera zdravstvenog odgoja i prosvjećivanja, a u smislu informacijskog sustava na području droga, raspolaže podacima o intervencijama na području liječenja, prevencije i socijalne skrbi o ovisnicima. Također, vrši kontinuirani nadzor nad izvozom i uvozom narkotika i psihotropnih tvari u svojoj nadležnosti, vodi evidencije te o istom dostavlja redovita izvješća Međunarodnom odboru za kontrolu narkotika (INCB), a radi kontrole uvoza, izvoza i provoza prekursora vrši zajednički inspekcijski nadzori s Ministarstvom unutarnjih poslova i Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva.

2.2.3. Ministarstvo unutarnjih poslova

U sklopu Uprave kriminalističke policije Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) je 1994. ustrojen *Odjel kriminaliteta droga* kao posebna ustrojbeno jedinica koja je na nacionalnoj razini zadužena za koordinaciju svih aktivnosti suzbijanja kriminaliteta droga te suradnju s nadležnim međunarodnim tijelima i policijama drugih zemalja na tom području. Sukladno članku 71. Zakona o policiji i članku 49. Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga, MUP vodi evidencije o broju kaznenih

djela, broju zapljena, količini zaplijenjenih ilegalnih tvari, cijenama opojnih droga na tržištu, privremeno oduzetoj imovini i ostalim dobrima koja potječu iz ilegalne trgovine opojnim drogama. Podaci se na isti način prikupljaju od svih policijskih uprava nadležnih za obavljanje policijskih poslova prema područjima županija. Svi prekršaji, odnosno kaznena djela se bilježe radi izvješćivanja nadležnim strukturama, kako bi se konačne nacionalne statistike dva puta godišnje dostavile Uredu. Potrebno je naglasiti kako podaci o zapljenama opojnih droga uključuju i statistike Carinske uprave Ministarstva financija. Naime, sukladno Uputi o suradnji između policije i carine, u svakom pojedinom slučaju otkrivanja opojnih droga carina nije ovlaštena vršiti daljnje radnje, već je o pronalasku dužna izvijestiti nadležnu organizacijsku jedinicu MUP-a koja će nastaviti s daljnjim zakonskim postupkom, uključujući kriminalističku obradu. Svaka zaplijenjena količina sumnjive tvari se dostavlja *Centru za kriminalistička vještačenja "Ivan Vučetić"* na analizu radi utvrđivanja vrste, sastava i točne količine zaplijenjene tvari. Trendovi u čistoći zaplijenjenih droga se mogu pratiti od 2002.

2.2.4. Carinska uprava Ministarstva financija

U sklopu Carinske uprave Ministarstva financija je 2002. ustrojen Odjel za droge, opasne tvari i sprječavanje pranja novca. Teritorij Republike Hrvatske je podijeljen na deset carinskih ureda od kojih svaki ima jedinicu za sprječavanje krijumčarenja. Svi carinski uredi su dužni na mjesečnoj osnovi izvještavati središnji nacionalni ured, odnosno promptno u slučaju otkrivanja veće količine opojnih droga. Slijedom navedenog, Carinska uprava redovito izvješćuje Ured o slučajevima krijumčarenja opojnih droga otkrivenim na graničnim prijelazima i carinskim ispostavama, odnosno zapljenama ostvarenih u suradnji s policijom te o prijavama carinskih prekršaja u vezi s opojnim drogama.

2.2.5. Ministarstvo pravosuđa

Ministarstvo pravosuđa vodi niz evidencija unutar cjelokupnog pravosudnog sustava. U sklopu *Uprave za kazneno pravo* djeluju dva odjela zadužena za vođenje evidencija o kaznenim djelima i prekršajima povezanim sa zlouporabom opojnih droga. Odjel za kaznene evidencije nije ustrojen kao statistički ured već kao služba za sudove. Budući da vodi podatke o svim osobama kažnjenim zbog počinjena nekog kaznenog djela, uključujući kazneno djelo zlouporabe opojnih droga, iste dostavlja sudu na njihov zahtjev te pomaže policiji u provođenju (pred)istražnih radnji. Podatke dobiva od sudova tek nakon pravomoćnosti presude, a isti sadrže izrečenu kaznu, sigurnosnu mjeru (npr. obvezno liječenje od ovisnosti), opomenu, uvjetnu osudu i sl. Prikupljaju se i podaci o izvršenju kazne zatvora koje šalje Uprava za zatvorski sustav. Odjel za prekršajne evidencije prikuplja podatke o prekršajima, među kojima se nalaze i prekršaji vezani uz droge sukladno Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih droga, Zakonu o sigurnosti cestovnog prometa i Zakonu o prekršajima protiv javnog reda i mira, a dostupni su samo podaci o broju prekršaja i počinitelja.

Uprava za zatvorski sustav upravlja radom 14 zatvora, 7 kaznionica, maloljetničkog zatvora i dva odgojna zavoda za maloljetnike, od kojih prikuplja najraznovrsnije podatke o izvršavanju kazne zatvora, mjere pritvora, uvjetne osude za zaštitnim nadzorom i rada za opće dobro na slobodi, odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod. Služba tretmana ustrojena pri Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav Zagrebu prikuplja podatke o brojnom stanju, dobi i obrazovanju zatvorenika, vrsti kaznenih djela te provođenju posebnih programa tretmana. Naime, kroz posebne programe izvršavaju se i sigurnosne mjere liječenja ovisnosti o opojnim drogama, sukladno načelima Nacionalne strategije.

2.2.6. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

Najveći dio odgovornosti za organizaciju i provođenje programa prevencije ovisnosti s ciljem smanjenja zanimanja i eksperimentiranja mladeži s legalnim i ilegalnim drogama preuzeo je

odgojno-obrazovni sustav. Preventivni programi provode se u dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama te u učeničkim domovima, dio su godišnjeg plana i ovise o posebnostima same ustanove u kojoj se provode (dob djeteta, materijalni i kadrovski uvjeti te odgojne potrebe.) Školski preventivni programi provode se kroz razne nastavne i izvannastavne aktivnosti, i uz zajednički trud i interes učenika i prosvjetnih djelatnika. Svaka škola imenuje nositelje školskih programa, a aktivnosti traju cijelu školsku godinu. Svi preventivni programi koji se provode u odgojno-obrazovnim ustanovama moraju imati suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa ili županijskog povjerenstva. Na temelju utvrđenih kriterija, županijsko povjerenstvo daje suglasnost za realizaciju programa, a od nadležnog ministarstva i osnivača ustanove daje se financijska potpora za odobrene programe.

2.2.7. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Podizanje kvalitete obiteljskog života jačanjem kvalitetnih i poticajnih odnosa među njenim članovima i promicanjem odgovornog roditeljstva jedna je od primarnih zadaća Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Osnivanjem obiteljskih centara u svim županijskim centrima u Republici Hrvatskoj, koji u svom djelokrugu imaju savjetodavnu i informativnu ulogu, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti osigurava pružanje odgovarajuće pomoći roditeljima i mladima. Njihova je zadaća jednim djelom usmjerena na prevenciju ovisnosti i stvaranje pretpostavki za ranu intervenciju u slučaju pojave ovisničkog ponašanja ili eksperimentiranja s drogama. Pružanjem potpore radu klubova za mlade i radu savjetovališta koja vode organizacije civilnog društva, Ministarstvo omogućuje provedbu preventivnih programa i aktivnosti usmjerenih djeci, mladima i njihovim roditeljima.

2.2.8. Ministarstvo obrane

U skladu s djelokrugom svoje nadležnosti Ministarstvo obrane aktivno sudjeluje u provedbi Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj kontinuirano razvijajući cjeloviti sustav prevencije i suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Oružanim snagama Republike Hrvatske. U vojnom okruženju zlouporaba opojnih droga i drugih sredstava ovisnosti može predstavljati ozbiljan psihosocijalni i zdravstveni rizik koji u značajnoj mjeri može smanjiti učinkovitost vojske. Stoga se kroz koordiniranu aktivnost vojnih stručnjaka – psihologa, liječnika, pravnika, djelatnika vojne policije i ustrojstvenih jedinica Ministarstva obrane i Oružanih snaga Republike Hrvatske, u čijoj su nadležnosti poslovi vezani uz prevenciju i suzbijanje zlouporabe opojnih droga, provode brojne aktivnosti: utvrđivanje zdravstvene sposobnosti za prijam u službu i njezino praćenje tijekom djelatne vojne službe, provode se mjere primarne i sekundarne prevencije, stručno se usavršavaju edukatori i djelatnici, provode se vojno-policijske mjere prevencije i suzbijanja zlouporabe opojnih droga, vode se vojno-stegovni postupci utvrđivanja odgovornosti u svezi korištenja i zlouporabe opojnih droga, surađuje se s drugim tijelima državne uprave, stručnim institucijama i ustanovama. Ministarstvo obrane godišnje dostavlja Uredu podatke vezane uz suzbijanje zlouporabe opojnih droga iz svoje nadležnosti.

2.2.9. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva sukladno svojim ovlastima, a u koordinaciji s ostalim resornim tijelima i institucijama, aktivno sudjeluje u provedbi Nacionalne strategije u sljedećim strateškim područjima: smanjenje potražnje droga kroz segment resocijalizacije ovisnika; smanjenje ponude droga putem suradnje s policijom i carinom i provođenjem neposrednog nadzora nad proizvodnjom i prometom određenih prekursora, kao i aktivna uključenost u međunarodnu suradnju i specifičnu izobrazbu. Posebno, vodi evidencije o nadzoru nad uvozom, provozom i izvozom prekursora u svojoj nadležnosti. Podaci i informacije koje nadležno ministarstvo dostavlja

NIJD-u služe za praćenje i kontrolu legalnog prometa prekursorima te izvješćivanje nadležnim međunarodnim tijelima (npr. INCB).

2.2.10. Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Temeljem članka 24. Zakona o evidencijama u oblasti zdravstva (NN 53/91 i 26/93) donesen je Pravilnik o provedbi Zakona o evidencijama u oblasti zdravstva za područje stacionarne zdravstvene zaštite i praćenja ovisnosti. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ) od 1978. vodi Registar osoba liječenih zbog uporabe psihoaktivnih droga (Registar) u kojem se prate svi podaci o osobama liječenim zbog zlouporabe droga u zdravstvenom sustavu kao i podatke o uzrocima smrti umrlih ovisnika. Podaci se od 1983. godine objavljuju u godišnjoj publikaciji Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga. Temeljna uloga Registra je praćenje pojavnosti zlouporabe droga, značajke osoba koje su zbog zlouporabe liječene te njihovo korištenje sustava za liječenje. U svrhu standardizacije pristupa, olakšanog protoka podataka te omogućavanja lokalne obrade podataka, kreirano je jedinstveno programsko rješenje kojim se koristi mreža županijskih Službi za prevenciju ovisnosti (21). Program strogo poštuje privatnost osobnih podataka, a i medij na kojem se podaci iz službi dostavljaju HZJZ sadržava kodirane osobne podatke. Službeni obrazac za prikupljanje podataka iz svih zdravstvenih ustanova, kako stacionarnih tako i ambulantskih, je od 2002. godine modificirani upitnik koji je kreirala Pompidou grupa Vijeća Europe kako bi se omogućila usporedba podataka iz različitih zemalja Europe. Također, HZJZ provodi samostalno i u suradnji s drugim znanstvenim i stručnim institucijama istraživanja o raširenosti konzumiranja sredstava ovisnosti među mladima, kao što su istraživanja ESPAD 2003 i ESPAD 2007.

2.2.11. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske po primitku kaznene prijave od strane policije donosi odluku o podizanju optužnice. Vode se podaci o kaznenom progonu i pravosudnim postupcima i to odvojeno za tri dobne skupine počinitelja kaznenih djela: maloljetnici, mlađi punoljetnici (dobna skupina od navršenih 18 godina do navršenih 21 godinu života) i odrasle osobe koje su navršile 21 godinu života. Za maloljetnike i mlađe punoljetnike, pored podataka o pravosudnim postupcima, postoje i podaci o alternativnim mjerama kazni zatvora koje se primjenjuju sukladno načelu oportuniteta ili odgojnim mjerama. Izmjenama Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga (163/03) omogućeno je izricanje zaštitne mjere obveznog liječenja odnosno odvikavanja od ovisnosti o opojnim drogama, ukoliko je počinitelj prekršaja propisanih navedenim zakonom ovisnik ili povremeni uzimatelj opojne droge. Državno odvjetništvo posjeduje i podatke o broju izrečenih sigurnosnih mjera obveznog liječenja o ovisnosti za sve tri kategorije počinitelja.

2.2.12. Državni zavod za statistiku

Državni zavod za statistiku djeluje na osnovi Zakona o službenoj statistici (NN, br. 103/03.), a redovita statistička istraživanja provodi na temelju Programa statističkih aktivnosti Republike Hrvatske 2004. – 2007., u koji su uključena i druga ministarstva i institucije koje zajedno sa Zavodom čine sustav službene statistike. Godišnjim provedbenim planovima određuje se naziv, periodičnost, sadržaj, obuhvat, metoda provedbe, teritorijalno obilježje, rokovi te usklađenost pojedinih statističkih istraživanja s nacionalnim i međunarodnim standardima. U odnosu na informacijski sustav za droge, pored pravosudnih statistika, ima važnu ulogu u odnosu na podatke o smrtnosti među ovisnicima.

2.2.13. Toksikoloških i klinički laboratoriji

Pored forenzičkog laboratorija koji djeluje pri Ministarstvu unutarnjih poslova, relevantne informacije o smrtima povezanim s uporabom droga, kao i o novim opasnim tvarima mogu se

dobiti od mreže toksikoloških laboratorija i kliničkih laboratorija. Potrebno je napomenuti kako nisu pri svim zavodima za sudsku medicinu ustrojeni toksikološki laboratoriji koji vrše analizu uzoraka droga i/ili bioloških uzoraka kao što su krv, urin itd. Rezultati analize bioloških uzoraka također mogu pružiti relevantne informacije.

2.2.14. Nevladine organizacije

Nevladine organizacije koje se bave prevencijom, rehabilitacijom ovisnika o drogama i programima smanjenja štete, predstavljaju vrijedan izvor informacija na tom području. Premda svaka nevladina organizacija vodi vlastite evidencije sukladno svojim potrebama i interesima, sustavnim prikupljanjem relevantnih podataka u nevladinom sektoru značajno bi se unaprijedio epidemiološki pokazatelj zahtjeva za liječenjem i dobila cjelovitija slika stanja u Republici Hrvatskoj, čime bi se olakšalo kreiranje i poduzimanje adekvatnih mjera. U tijeku je postupak integracije standarda za terapijske zajednice u postojeću zakonsku regulativu, među kojima će jedan od uvjeta za akreditaciju terapijskih zajednica biti i redovito izvješćivanje o pruženim uslugama ovisnicima o drogama.

3. EUROPSKI CENTAR ZA PRAĆENJE DROGA I OVISNOSTI O DROGAMA (EMCDDA) I REITOX MREŽA

Europski centar za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA) je jedna od decentraliziranih agencija Europske zajednice, ustrojena 1993.¹ sa sjedištem u Lisabonu, kao odgovor na rastući problem droga u Europi i potrebu za točnom slikom tog fenomena diljem Europske unije. EMCDDA je danas glavna referentna točka za informacije o drogama u Europskoj uniji, a glavna mu je zadaća zemljama članicama i vodećim strukturama EU osigurati objektivne, pouzdane i usporedive podatke o drogama i ovisnosti o drogama. Znanstveno utemeljene informacije o drogama su danas jedne od najvažnijih alata za suprotstavljanje globalnom problemu droga. Takvim informacijama EMCDDA omogućuje političarima, znanstvenicima i stručnjacima bolje razumijevanje prirode problema i formuliranje prikladnih mjera.

Glavni partneri EMCDDA-a su nacionalne kontaktne točke kao dijelovi Europske informacijske mreže za droge i ovisnost o drogama (Reitox), koja predstavlja ljudsku i informacijsku povezanost nacionalnih informacijskih sustava. Reitox koordinativni tim EMCDDA-a je zadužen za animaciju Reitox mreže, daje smjernice za izvješćivanje te svake godine evaluira nacionalna izvješća i podatke nacionalnih informacijskih jedinica za droge, kako bi se osigurao kontinuiran razvoj kvalitete dostavljenih informacija.

3.1. Statutarna tijela EMCDDA-a

3.1.1. Upravni odbor

Upravni odbor EMCDDA-a je glavno tijelo EMCDDA-a nadležno za donošenje temeljnih odluka. Sastaje se jednom godišnje, a čine ga predstavnici svih zemalja članica EMCDDA-a, dva predstavnika Europske komisije i dva predstavnika Europskog parlamenta. Predsjedatelj Upravnog odbora se bira na mandat od tri godine, a nacionalni predstavnici osiguravaju donošenje odluka koje su u interesu građana Europe.

¹ Uredba Vijeća (EEC) br. 302/93 od 8. veljače 1993. o osnivanju Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama

Predstavnik Republike Hrvatske u Upravnom odboru EMCDDA-a imenovati će Vlada Republike Hrvatske, po ulasku Republike Hrvatske u članstvo EMCDDA-a.

3.1.2. Znanstveni odbor

Uredba Vijeća o osnivanju EMCDDA-a osigurava institucionalizaciju Znanstvenog odbora EMCDDA-a koji savjetuje i pruža pomoć Upravnom odboru i direktoru EMCDDA-a, te na njihovo traženje daje svoje mišljenje o bilo kojem znanstvenom aspektu aktivnosti EMCDDA-a. Sukladno dosadašnjoj praksi, Znanstveni odbor su činili predstavnici svih zemalja članica EMCDDA-a, a Upravni je odbor mogao odabrati do 6 dodatnih članova s posebnim kvalifikacijama, na razdoblje od tri godine. Sukladno novijoj odluci Upravnog odbora, Znanstveni će odbor imati manji sastav radi postizanja kvalitetnijih rezultata.

Republika Hrvatska će moći nominirati svog predstavnika u Upravnom odboru EMCDDA-a po ulasku Republike Hrvatske u članstvo EMCDDA-a.

3.2. Područja rada EMCDDA-a

3.2.1. Praćenje stanja na području uporabe droga

EMCDDA koristi najrazličitije metode kako bi se procijenila situacija na području problematike droga u EU. Stoga je definirano *pet ključnih epidemioloških indikatora* za prikupljanje i interpretaciju usporedivih podataka. *Kvalitativna istraživanja* su usmjerena na smisao, percepciju, procese i kontekst "svijeta droga" te nude načine razumijevanja uzoraka uporabe droga i mjera koje društvo poduzima u odnosu na te pojave. Na području droga, mnogi procesi su teški za istraživanje budući da su neke informacije često neprecizne, kasne ili nedostupne. *Modeliranje* uključuje korištenje matematičkih formula ili kompjutorskih programa radi konstruiranja pojednostavljenog modela nekog procesa.

Prikupljanje ključnih i osnovnih podataka se koncentrira oko specifičnih tematskih područja.

3.2.1.1. Pet ključnih epidemioloških indikatora

Središnja zadaća EMCDDA-a je poboljšanje usporedivosti podataka između zemalja članica. Stoga razvija i preporuča nove metode i instrumente kako bi se na europskoj razini prikupljali i analizirali usklađeni, kvalitetni podaci. EU Akcijski plan za droge (2005.-2008.) obvezuje sve zemlje članice na osiguravanje pouzdanih i usporedivih informacija o ključnim epidemiološkim indikatorima, prikupljenih temeljem tehničkih instrumenata i smjernica koje preporuča EMCDDA.

Pet ključnih indikatora EMCDDA-a su:

1. *Prevalencija i načini uporabe droga u općoj populaciji* (populacijska istraživanja)
2. *Prevalencija i načini problematične uporabe droga* (statistička prevalencija/ procjene incidencije i istraživanja među ovisnicima)
3. *Zarazne bolesti povezane s uporabom droga* (prevalencija i incidencija HIV-a, hepatitisa B i C kod intravenskih ovisnika)
4. *Smrti povezane s uporabom droga i smrtnost među ovisnicima* (statistike o smrtnosti u općoj populaciji, posebni registri o smrtnosti među ovisnicima, kohortna istraživanja među ovisnicima)
5. *Zahtjevi za liječenjem* (statistike ustanova koje se bave liječenjem ovisnosti o drogama o klijentima koji su započeli liječenje)

3.2.1.2. Ostali indikatori i tematska područja rada EMCDDA-a

Praćenje stanja na području uporabe droga u EU jedna je od osnovnih aktivnosti EMCDDA-a. Pet ključnih epidemioloških indikatora predstavlja temelj na kojem je EMCDDA započeo prikupljanje podataka radi izrade pregleda stanja ovisnosti na europskoj razini, budući da su isti predstavljali jedina usporediva područja svih zemalja članica EU. Unatoč tome što epidemiološki indikatori predstavljaju značajan segment rada EMCDDA-a, sve veći naglasak se stavlja na daljnji razvoj drugih indikatora koji bi pridonijeli sagledavanju cjelokupne problematike droga, uzimajući u obzir nove trendove i samu kompleksnost ove fenomenologije koja zahtjeva multidisciplinarni pristup i razvoj novih disciplina.

Trendovi uporabe droga kod mladih – Svrha istraživanja među mladima je dobiti usporedive i pouzdane informacije o raširenosti i uzorcima konzumacije različitih droga među školskom populacijom i mladima, karakteristikama i ponašanjima konzumenata te stavovima različitih skupina mladih o drogama.

Kriminalitet droga – Jedan od strateških ciljeva EU Akcijskog plana za droge je znatno smanjenje kriminala povezanog sa zlouporabom droga. Nadalje, nastoje se smanjiti svi oblici kriminala povezanog s drogama, a posebno maloljetničku i urbanu delinkvenciju. Radi postizanja navedenih ciljeva, EMCDDA radi na razvoju indikatora o kriminalitetu droga. Kao početni korak, zajedno s EUROPOL-om razvija zajedničku definiciju pojma kriminaliteta droga kako bi se omogućila ozbiljna usporedba broja kaznenih djela povezanih s drogama na europskoj razini. Trenutno se prikupljaju podaci o: a) kaznenim djelima poput posjedovanja, raspačavanja i trgovine drogama, b) kriminalu povezanom s uporabom droga poput kaznenih ili prekršajnih djela počinjenih pod utjecajem droga s ciljem stjecanje imovinske koristi za nabavku droge ili remećenja javnog reda i mira, c) kriminalitet vezan uz ponudu droga. Pored navedenog, prikupljaju se i analiziraju podaci o uhićenim osobama te ovisnicima u zatvorskom sustavu.

Dostupnost ilegalnih droga – Dostupnost droga i tržišta droga su oboje, najveće odrednice i najveće posljedice uporabe droga, posebno u smislu gdje i kako dolaze u interakciju s potražnjom droga i mjerama suzbijanja koje se poduzimaju na lokalnoj razini. Podaci koji se prikupljaju su zapljene droga, cijene i čistoća droga te informacije o lokalnim tržištima droga.

Socijalna isključenost vezana uz droge – Socijalna isključenost je višedimenzionalni koncept s različitim stupnjevima. Pokriva širok raspon pojava poput ekonomskog gubitka ili siromaštva i njihove posljedice (npr. neadekvatan smještaj), ali također i društvenu ili političku diskriminaciju, izopćenje iz radnog okruženja, tešku dostupnost zdravstvenoj skrbi ili obrazovanju. Dostupne informacije o socijalno-ekonomskim faktorima povezanim s uporabom droga, posebno problematična uporaba droga, ukazuju na populacijske skupine koje akumuliraju višestruke procese socijalne isključenosti poput istodobne pripadnosti nacionalnoj manjini, pogođenosti ekonomskom i društvenom deprivacijom i uporaba droga. Ovaj problem se može sagledati s tri aspekta: a) kao rizični faktor za uporabu droga i ostala štetna ponašanja, b) kao direktna ili indirektna posljedica uporabe droga i c) društveno izopćenje i uporaba droga kao istodobni fenomeni.

3.2.1.3. Istraživanja

Kvalitativne metode istraživanja nadopunjuju kvantitativne (statističke) metode nastojeći obuhvatiti uzajamno utjecanje značenja i konteksta uporabe droga. Posebno, kvalitativne metode su osjetljive na promjene uzoraka konzumacije droga zbog neposrednosti istraživača s ispitivanom populacijom. Kvalitativno istraživanje je preduvjet za razumijevanje uporabe droga i poduzimanje prikladnih mjera te se pokazalo neophodnim za interpretiranje statističkih podataka i stavljanja u kontekst,

osigurava bolji uvid u probleme i potrebe povezane s rasponom uzoraka uzimanja droga, procjenu učinkovitih tipova intervencija i pomoć pri evaluaciji utjecaja ranije spomenutih intervencija.

3.2.2. Mjere usmjerene na rješavanje problematike droga

Jedna od primarnih aktivnosti EMCDDA-a je praćenje i analiza reakcija društva u cjelini te posebno nadležnih tijela na uporabu droga unutar EU. Sijedom navedenog, EMCDDA pokriva sljedeća tematska područja: prevencija, smanjenje štete, liječenje ovisnosti o drogama, socijalna reintegracija, prevencija kriminaliteta droga, smanjenje ponude droga, razmjena informacija o aktivnostima na području smanjenja potražnje droga (Exchange on Drug Demand Reduction Action – EDDRA) i baza mehanizama za evaluaciju (Evaluation Instruments Bank – EIB). Svake godine prikupljene informacije se analiziraju radi izrade Godišnjeg izvješća o stanju problematike droga u Europi.

3.2.3. Politika droga i zakoni

Sustavno praćenje politike rješavanja problematike droga i zakonodavstva predstavlja zaseban projekt i ključnu aktivnost EMCDDA-a koja omogućava praćenje kako nacionalnih strategija tako i strategija Zajednice, politike droga i njihov utjecaj na situaciju droga. Tri glavna cilja su praćenje i opisivanje politika, njihovog okvira i relevantnog konteksta te doprinos analizama i evaluaciji politika. Posebno pokriva sljedeća područja rada: EU Akcijski plan za droge, pravnu stečevinu EU na području droga, nacionalne strategije/akcijske planove za droge, relevantno nacionalno zakonodavstvo, koordinacijske mehanizme na području suzbijanja problematike droga i javne financije na tom planu.

3.2.3.1. Javne financije – Jedan od najnovijih indikatora u razvoju je praćenje sredstava koja država godišnje utroši na suzbijanje problematike droga i njihovu opravdanost u odnosu na postignute rezultate.

3.3. Ulazak Republike Hrvatske u članstvo EMCDDA-a

Sukladno pravnoj stečevini Europske unije, Republika Hrvatska je obvezna uspostaviti sustav međusektorskog praćenja podataka vezanih uz droge, odnosno ustrojiti Nacionalnu informacijsku jedinicu za droge (*National Focal Point*), sukladno standardima EMCDDA-a, a u svrhu efikasnijeg epidemiološkog praćenja zlorabice droga i uključivanja u REITOX mrežu.

Prepoznajući važnost pravodobnog poduzimanja koraka za ustrojavanje Nacionalne informacijske jedinice za droge, Ured za suzbijanje zlorabice opojnih droga Vlade Republike Hrvatske je još u lipnju 2003. godine započeo neformalnu suradnju s EMCDDA-om u okviru koje je, nakon studijske posjete sjedištu EMCDDA-a u Lisabonu, započeta praksa redovitog sudjelovanja predstavnika Ureda na sastancima šefova nacionalnih informacijskih jedinica za droge (*National Focal Point*) REITOX mreže. Ured je također tijekom 2003. godine, u sklopu programa CARDS 2004, izradio projekt pod nazivom “Jačanje kapaciteta za borbu protiv ilegalne trgovine i zlorabice droga”. Navedeni je projekt započeo u kolovozu 2006. te je tijekom 18 mjeseci održan niz aktivnosti usmjerenih na jačanje Nacionalne informacijske jedinice za droge i daljnji razvoj postojećih mehanizama prikupljanja relevantnih podataka radi usklađivanja sa standardima EU.

Nadalje, stručni tim EMCDDA-a je u veljači 2005. i lipnju 2006. izvršio procjenu hrvatskog sustava za prikupljanje informacija na području droga, o čemu je EK podnijeto i Izvješće. U siječnju 2005. je Europskoj komisiji predan službeni zahtjev za članstvo u EMCDDA-u, slijedom čega je tijekom 2007. pokrenut postupak pristupanja Republike Hrvatske u članstvo EMCDDA-a.

3.3.1. Prednosti suradnje s EMCDDA-om

Suradnja s EMCDDA-om je u interesu Republike Hrvatske prvenstveno iz sljedećih razloga:

1. U Republici Hrvatskoj je nužno kontinuirano razvijati nacionalni sustav organiziranog praćenja, prikupljanja, analiziranja i posredovanja podataka na području droga i ovisnosti o opojnim drogama, pri čemu se uključivanjem u EMCDDA očekuju sljedeće prednosti:
 - a. Tehnička pomoć preko EMCDDA, koja sadrži:
 - I. Edukaciju kadrova na području prikupljanja, analiziranja podataka;
 - II. Jedinstvenu metodologiju prikupljanja podataka;
 - III. Uključivanje u mrežu sličnih centara i povezanost naših stručnjaka putem te mreže s ostalim stručnjacima u EU;
 - IV. Prosljeđivanje literature;
 - V. Uključivanje hrvatskih stručnjaka u stručne radne skupine EMCDDA-a.
 - b. Uključivanje u mrežu ranog otkrivanja novih psihoaktivnih tvari, koja povezuje sve članice EU na području praćenja psihoaktivnih tvari.
 - c. Plaćanje troškova prijevoza i boravka stručnjaka na određenim stručnim skupovima, seminarima, godišnjim organizacijskim sastancima.
 - d. Pomoć pri razvoju organizacijskog sustava za područje opojnih droga u Hrvatskoj.
 - e. Pomoć pri implementaciji određenih indikatora u našoj zemlji.
 - f. Prosljeđivanje važnih informacija s područja opojnih droga koje se prate na nivou EU i određenih država (npr. zakonodavstvo, terapijski programi).
 - g. Pomoć pri razvoju legislative vezane uz zlouporabu opojnih droga.
 - h. Sudjelovanje u oblikovanju stajališta EU i predstavljanju zajedničkih stajališta na razini međunarodnih organizacija itd.
2. Pri strateškom planiranju na području opojnih droga ključni su i podaci EMCDDA koji predstavljaju smjernice u prihvaćanju pravilnih strateških odluka na nacionalnoj razini.
3. Uz potporu EMCDDA razviti će se nacionalno informacijsko središte koje će osiguravati kvalitetne podatke usporedive s europskim podacima.
4. Prikupljeni će podaci predstavljati osnovu za ocjenu stanja u RH i poduzimanje aktivnosti na području suzbijanja zlouporabe opojnih droga.
5. Uz pomoć EMCDDA dobiti ćemo jedinstven sustav, koji će osigurati sudjelovanje svih relevantnih resora u prikupljanju i prosljeđivanju podataka.
6. Članstvo u EMCDDA bi omogućilo usporedbu mjera prihvaćenih na nacionalnoj razini s mjerama država članica EU te detaljnije informacije o strategijama i analizama u tim državama.
7. Sudjelovanje u Upravnom odboru EMCDDA omogućuje izravno praćenje politike EU na području droga.
8. Sudjelovanje u Znanstvenom odboru EMCDDA omogućuje uključivanje hrvatske struke u oblikovanje stručnih mišljenja i izmjenu znanja o najnovijim događanjima na tom području na razini EU.
9. Za proveditelje programa u Hrvatskoj, članstvo u EMCDDA predstavlja dodatnu mogućnost za dobivanje informacija o mogućim načinima financiranja programa po europskim standardima i ujedno neposrednu povezanost hrvatskih stručnjaka sa stručnjacima EU.
10. Preko Europolu i EMCDDA bili bismo upoznati i s najnovijim trendovima kriminaliteta droga te bismo se aktivno uključili i u aktivnosti na tom području.

4. ZAKONODAVNI OKVIR ZA USPOSTAVU NACIONALNE INFORMACIJSKE JEDINICE ZA DROGE I SURADNJU S EMCDDA-OM

Po stjecanju neovisnosti Republika Hrvatska je notifikacijom o sukcesiji, pravnim slijedom preuzela sljedeće međunarodne konvencije: *UN Jedinствена konvencija o opojnim drogama* (New York, 30. ožujka 1961.), *Protokol o izmjenama Jedinствене konvencije o opojnim drogama* (Geneva, 25. ožujka 1972.), *UN Konvencija o psihotropnim tvarima* (Vienna, 21. veljače 1971.) te *UN Konvencija protiv ilegalne trgovine opojnim drogama i psihotropnim tvarima* (Vienna, 20. prosinca 1988.). Prema *Ustavu Republike Hrvatske* (NN br. 56/90; 8/98; 124/00; 41/01;), međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Temeljem spomenutih konvencija, donesen je i *Zakon o suzbijanju zlouporabe opojnih droga* (NN br. 107/01; 87/02; 163/03; 141/04; 40/07) kao središnji pravni akt koji regulira sva temeljna pitanja zlouporabe opojnih droga: uvjeti za uzgoj biljaka iz kojih se mogu dobiti opojne droge, uvjeti za izradu, posjedovanje i promet opojnih droga i tvari koje se mogu uporabiti za izradu opojnih droga (tzv. prekursora); nadzor nad uzgojem biljaka iz kojih se mogu dobiti opojne droge te nad izradom, posjedovanjem i prometom opojnih droga i tvari koje se mogu uporabiti za izradu opojnih droga; mjere za suzbijanje zlouporabe opojnih droga; sustav za prevenciju ovisnosti te pomoći ovisnicima i povremenim uzimateljima opojnih droga; vođenje evidencija i međunarodna suradnja.

Hrvatski sabor je 2. prosinca 2005. usvojio *Nacionalnu strategiju suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za 2006.-2012.* (NN br.147/05). Ključan okvir za izradu iste predstavljala je EU strategija za droge (2005.-2012.), koja ističe potrebu za izradom cjelovite, multidisciplinarne, globalne i uravnotežene strategije na području droga u Europi. Sukladno preporuci Europskog vijeća, korišteno je stručno znanje EMCDDA-a kao i drugih europskih stručnjaka. Nacionalna strategija se posebno bavi sljedećim područjima: koordinacija; smanjenje potražnje droga što uključuje: prevenciju, smanjenje štete nastale uporabom droga, liječenje i socijalni tretman, djelovanje civilnog društva; smanjenje ponude droga što uključuje: prevenciju ilegalne proizvodnje droga, suradnju mjerodavnih državnih tijela, a posebice policije, carine i pravosuđa na području organiziranog kriminala vezanog uz droge te kaznene politike; praćenje, informacijski sustav, istraživački rad i evaluaciju; međunarodnu suradnju i izobrazba. *Akcijskim planom suzbijanja zlouporabe opojnih droga za 2006.-2009.*, koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila Zaključkom na sjednici održanoj 16. veljače 2006. Istim se detaljno razrađuju smjernice Nacionalne strategije, načini ostvarivanja postavljenih ciljeva, kao i konkretne zadaće pojedinih izvršitelja za odabrano proračunsko razdoblje, temeljene na ocjeni prethodnog Akcijskog plana i novih potreba u stručnim pristupima. *Akcijski plan* detaljno razrađuje provedbene aktivnosti za ustrojavanje integriranog sustava informacija o drogama i posljedičnoj bolesti ovisnosti te razvijanje standardiziranih načina prikupljanja i korištenja podataka iz različitih područja, sukladno ovlasti i djelokrugu pojedinih subjekata koji su uključeni u sustav suzbijanja zlouporabe opojnih droga. Isti je u cijelosti sukladan odredbama *EU Akcijskog plana za droge 2005.-2008.*

U skladu sa Zakonom o suzbijanju zlouporabe opojnih droga (NN br.107/01), Vlada Republike Hrvatske donijela je *Uredbu o osnivanju Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga* (NN br.18/02) kao stručne službe Vlade, zadužene za sustavno praćenje pojava, razmatranje pitanja i obavljanje drugih poslova u svezi s primjenom ovoga Zakona i provedbe Nacionalne strategije. Radi usklađivanja s pravnom stečevinom Europske unije, donesena je *Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o osnivanju Ureda o suzbijanju zlouporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske* (NN br.12/05, članak 1.) kojom je dana pravna osnova za ustrojavanje Nacionalne informacijske jedinice za droge pri Uredu kao tijelu zaduženom za koordinaciju provedbe aktivnosti na području suzbijanja zlouporabe opojnih droga.

Nadalje, stručni tim EMCDDA-a je u veljači 2005. te ponovno u lipnju 2006. izvršio procjenu

hrvatskog sustava za prikupljanje informacija na području droga, o čemu je Europskoj komisiji podnio i Izvješće. Sukladno preporukama, Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 5. listopada 2006. donijela *Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o osnivanju Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga* (NN br.111/06), kojom se za obavljanje poslova iz djelokruga Ureda ustrojavaju unutarnje ustrojstvene jedinice: a) Odjel za opće programe i strategije i b) Odjel Nacionalne informacijske jedinice za opojne droge (National Focal Point) i poslove međunarodne suradnje. Navedenim su u zadovoljeni kriteriji vezani uz usklađivanje Republike Hrvatske s pravnom stečevinom Europske unije na području suradnje s EMCDDA-om.

Sukladno zakonskoj regulativi, Odjel Nacionalne informacijske jedinice za opojne droge i poslove međunarodne suradnje vodi nacionalni informacijski sustav o drogama radi objave prikupljenih, objektivnih, usporedivih i pouzdanih podataka o drogama, te obavlja sljedeće poslove: koordinira, analizira i prati postojeću metodologiju prikupljanja i analize, te dostupnost podataka o opojnim drogama i zlouporabi opojnih droga; predlaže njihovo nadograđivanje i usklađivanje sukladno preporukama Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA); analizira i usklađuje podatke o ključnim pokazateljima stanja zlouporabe opojnih droga koji se odnose na pojavnost i uzroke uporabe opojnih droga među općom populacijom, pojavnost i uzroke problematične uporabe opojnih droga, na potrebe i potražnju za liječenjem bolesti ovisnosti, na krvno prenosive bolesti među ovisnicima o opojnim drogama, na smrtnost vezanu uz zlouporabu opojnih droga, a koje prikuplja od nadležnih ministarstava, državnih upravnih organizacija, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, ostalih tijela državne uprave, ustanova te organizacija civilnog društva; zaprima i analizira izvješća o podacima o ovisnicima o opojnim drogama i povremenim uzimateljima opojnih droga koji su nakon detoksikacije u postupku odvikavanja, odnosno kojima je pružena pomoć sukladno Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih droga, a koje vode ovlaštena tijela, ustanove, udruge i pravne, odnosno fizičke osobe koje obavljaju postupak skrbi ili pružanja pomoći; zaprima i analizira izvješća o prijavama kaznenih djela i prekršaja u vezi s opojnim drogama, o pravomoćno osuđenim osobama za kaznena djela i prekršaje u vezi s opojnim drogama, o izvršavanju kazne zatvora i drugih sankcija prema tim počiniteljima, o oduzetim količinama opojne droge, novčanim sredstvima i drugoj imovini iz nedopuštenog prometa opojnih droga, kao i o korisnicima socijalne skrbi, ovisnicima i povremenim uzimateljima opojnih droga, te o prijavama carinskih prekršaja u vezi s opojnim drogama; prikuplja i analizira podatke o godišnjim potrebama opojnih droga koje se sukladno Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih droga mogu izraditi i staviti u promet, te prati uzgoj biljaka, uvoz, izvoz i provoz opojnih droga i tvari koje se mogu upotrijebiti za izradu opojne droge na temelju izvješća o dozvolama nadležnih ministarstava; na temelju dostavljenih podataka izrađuje standardizirana izvješća i godišnje izvješće o stanju zlouporabe opojnih droga; provodi, samostalno i u suradnji s tijelima državne vlasti i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te stručnim ustanovama, edukacije i istraživanja vezana uz problematiku ovisnosti o opojnim drogama i zlouporabu opojnih droga; u cilju poboljšanja međunarodne suradnje, s međunarodnim tijelima, ustanovama, udrugama i drugim pravnim i fizičkim osobama sudjeluje u izradi međunarodnih programa i projekata; surađuje s međunarodnim tijelima, ustanovama, udrugama i drugim pravnim i fizičkim osobama

Republika Hrvatska je u siječnju 2005. Europskoj komisiji predala službeni zahtjev za članstvo u EMCDDA-u, temeljem kojeg je Europska komisija početkom 2007. predstavila prvi nacrt Sporazuma između Republike Hrvatske i Europske komisije za sudjelovanje Republike Hrvatske u radu EMCDDA-a. Prvi stručni sastanak između predstavnika Europske komisije, Stalne Misije Republike Hrvatske pri Europskim zajednicama i Ureda je održan 15. veljače 2007. Na nacionalnoj razini je tijekom 2007. pokrenut redovni postupka za pristupanje međunarodnom sporazumu, a potpisivanje istog očekuje se tijekom 2008.

5. INSTITUCIONALNI OKVIR NACIONALNE INFORMACIJSKE JEDINICE ZA DROGE I ADMINISTRATIVNI KAPACITETI PROVEDBE

5.1. Administrativni / institucionalni kapaciteti i financije

Kao što je već ranije navedeno, temeljnu zakonsku osnovu za prikupljanje podataka radi praćenja stanja na području droga i ovisnosti o drogama daje Zakon o suzbijanju zlouporabe opojnih droga (NN 107/01). Temeljem tog zakona, Vlada Republike Hrvatske je u listopadu 2006. donijela Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o osnivanju Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga (NN 111/06), ustrojavajući Odjel Nacionalne informacijske jedinice za droge i poslove međunarodne suradnje, koji je prvenstveno zadužen za neposrednu suradnju s Reitox mrežom EMCDDA-a. Nacionalna informacijska jedinica za droge (NIJD) je ustrojena kao važan element strukture Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga čija je glavna uloga prikupljanje dostupnih informacija o problematici droga od nadležnih institucija, tijela državne uprave i civilnog društva, radi izrade objektivnog prikaza stanja na području droga i ovisnosti o drogama u Republici Hrvatskoj, kao temelja za kreiranje politike na tom području. Organizirano umrežavanje izvora relevantnih informacija će omogućiti veću dostupnost i kvalitetu važnih informacija za međunarodno izvješćivanje putem nacionalnog izvješća i standardiziranih statističkih tabela.

U svrhu postizanja potpune operativnosti Nacionalne informacijske jedinice za droge, u lipnju 2006. je započet Phare projekt EMCDDA-a „Sudjelovanje Hrvatske i Turske u radu EMCDDA-a“, koji je prvenstveno bio usmjeren na daljnji razvoj postojećih mehanizama prikupljanja podataka i usklađivanje sa standardima EMCDDA-a. Paralelno s Phare projektom, u kolovozu 2006. je u suradnji s njemačkim twinning partnerom započeo i projekt CARDS 2004 pod nazivom „Jačanje hrvatskih kapaciteta u borbi protiv ilegalne trgovine i zlouporabe droga“. Potonji je projekt u potpunosti komplementaran s ciljevima prethodno spomenutog Phare projekta, a sastoji od četiri komponente od kojih se čak dvije odnose na razvoj informacijskog sustava te uspostavu pune suradnje s EMCDDA-om i njegovom Reitox mrežom.

Pored činjenice da je NIJD nacionalni predstavnik Republike Hrvatske u Reitox mreži i tijelo zaduženo za izravnu komunikaciju i dostavu informacija o nacionalnom stanju na području droga EMCDDA-u, NIJD intenzivno radi na jačanju partnerstva sa svim relevantnim elementima Nacionalnog informacijskog sustava za droge te udovoljavanju zahtjevima za dobivanje pune političke podrške. Uspostavljena je suradnja sa svim nadležnim institucijama i državnim tijelima te posebno s nevladinim organizacijama koje djeluju na području problematike droga, s kojima je organiziran niz sastanka i edukacija radi usklađivanja i jačanja postojećih mehanizama prikupljanja informacija.

NIJD smješten je u prikladnim uredskom prostorijama u zgradi Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga. Većina potrebne informatičke opreme je nabavljena i instalirana u okviru tehničke komponente CARDS 2004 projekta, dok je preostali dio potrebno osigurati iz sredstava državnog proračuna. Potpuna informatička oprema je nužna za učinkovito djelovanje kako NIJD-a, tako i čitavog NISD-a, stoga je radi postizanja operativnosti čitave mreže žurno potrebno kompletirati nabavku tehničke opreme te ugraditi potrebne kompatibilne ili nadograditi postojeće software. Po ulasku Republike Hrvatske u punopravno članstvo EMCDDA-a, NIJD će biti izravno elektronski priključen na Reitox mrežu. On-line priključak na Reitox mrežu će se uspostaviti putem lokalnog servera pri Uredu.

U siječnju 2007. je imenovan načelnik Odjela nacionalne informacijske jedinice za droge i poslove međunarodne suradnje. Prijedlog za zapošljavanje djelatnika, u prvim godinama djelovanja NIJD-a mora biti realističan, uzimajući u obzir poslove / zadaće / obveze i veličinu zemlje. Sukladno pravilniku o sistematizaciji Ureda, u NIJD-u su predviđena su četiri radna mjesta od kojih su

trenutno popunjena dva, što nije dovoljno za pravodobno i kvalitetno ispunjavanje svih zadataka u nadležnosti NIJD-e. S obzirom na postojeći planirani obim poslova i zadaća NIJD-e, potrebno je minimalno popuniti sva četiri predviđena radna mjesta na puno radno vrijeme.

Kako bi mogla provesti sve planirane aktivnosti i obveze, NIJD će se osloniti na kombinaciju svojih zaposlenika i vanjskih stručnjaka zaposlenih na institucionalnoj osnovi. Djelatnici NIJD-e će biti zaduženi za provedbu većine redovitih aktivnosti NIJD-e, dok će se vanjski suradnici angažirati za posebne poslove, projekte i specifična stručna područja.

Operativni budžet NIJD-a nije posebno izdvojen u Državnom proračunu, budući da NIJD djeluje u okviru Ureda. Ipak, s obzirom da se radi o specifičnim aktivnostima, u ukupnom proračunu Ureda postoji posebna stavka koja se odnosi na djelatnosti NIJD-e, a posebno na potrebnu opremu, osoblje, dnevne aktivnosti, posebne projekte sukladno APNISD-u, uključujući troškove suradnje s Reitox mrežom EMCDDA-a. Slijedom navedenog, u Državnom proračunu su na poziciji Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga za aktivnosti ustrojavanja Nacionalne informacijske jedinice za droge utrošena su sredstva u ukupnom iznosu od 120.000,00 kn u 2006., a za istu namjenu u 2007. planirana su sredstva u ukupnom iznosu od 240.000,00 kn. Također ne postoje posebno izdvojena financijska sredstva za implementaciju aktivnosti radnih skupina za pojedine indikatore.

5.2. Komponenta institucionalnog jačanja

Zadaća NIJD-e nije samo koordiniranje aktivnosti partnerskih institucija s ciljem prikupljanja i analize podataka radi izvješćivanja nadređenim nacionalnim i međunarodnim strukturama, već je dužna osigurati dvosmjernan proces kojim se cjelokupnom NISD-u, ali i čitavoj javnosti omogućava uvid u relevantne informacije te stanje na području problematike droga u zemlju, ali i EU. Pored redovite komunikacije s partnerima u NISD-u radi izgradnje timskog rada i multidisciplinarnog razvoja sustava, NIJD se posebno treba zalagati za transparentnost rada čitavog NISD-a. Odgovornost cjelokupnog sustava se očituje u odgovornom postupanju, osobito prema partnerima pomoću kojih suostvarujemo te prema društvu koje nam daje povjerenje za naše djelovanje. Samo osiguravanjem objektivnih, znanstveno utemeljenih i pouzdanih informacija te spremnošću na redovitu suradnju i komunikaciju, izgraditi će se sustav koji uživa povjerenje građana i politike.

Kao prvi korak u realizaciji ranije navedenog je izrada vizualnog identiteta NIJD-a kao nacionalnog predstavnika čitavog NISD-a. Odnose s javnošću potrebno je graditi sistematično i planirano, sukladno modernim disciplinama koje se koriste pri svakodnevnom komuniciranju do složenih programa koji se pripremaju za pojedine segmente odnosa s javnošću. Navedeno se prvenstveno odnosi na promicanje odnosa i dobre vjere između osoba, institucija ili istih s dijelovima javnosti ili društva u širem smislu putem dostupnosti informacija, materijala te razvoja zajedničke razmjene predmeta interesa. Budući da je sukladno Nacionalnoj strategiji suzbijanje zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj (2006.-2012.) i Akcijskom planu suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj (2006.-2009.), svrha nacionalnog informacijskog sustava osigurati razumljive, objektivne, pouzdane i uravnotežene informacije o uporabi droga, utjecaju istog na društvo i učinkovitosti mjera koje se primjenjuju, potrebno je svim zainteresiranim stranama osigurati pristup informacijama. Kako bi se postigla svrha diseminacije relevantnih informacija, potrebno je birati takva sredstva komunikacije koja će najbolje doprijeti do određene ciljane skupine, ovisno radi li se o internoj publici pod kojom se podrazumijevaju državne strukture uključene u provedbu politike droga, općoj javnosti, profesionalnim krugovima ili političarima.

6. NACIONALNI INFORMACIJSKI SUSTAV ZA DROGE

6.1. Ciljevi i svrha Nacionalnog informacijskog sustava za droge

6.1.1. Opći cilj: Osigurati zemlji članici EU i EMCDDA-u objektivne, pouzdane i usporedive informacije o drogama i ovisnosti o drogama te njihovim posljedicama na društvo.

6.1.2. Posebni ciljevi:

- Proizvesti i dostaviti na vrijeme EMCDDA-u Nacionalno izvješće, standardne tabele i strukturirane upitnike;
- Konsolidirati i unaprijediti mehanizme prikupljanja podataka o ključnim epidemiološkim i drugim indikatorima te omogućiti redovito izvješćivanje o napretku;
- Osigurati učinkovitu i transparentnu financijsku i administrativnu provedbu ugovora (grant agreements) koji se odnose na države članice Europske unije;
- Na redovnoj osnovi nadograđivati elektronske aplikacije, posebno EDDRA bazu podataka i REITOX Extranet;
- Primjenjivati i razvijati nacionalni Sustav ranog upozoravanja sukladno relevantnoj Odluci Vijeća Europske unije i Protokolu o Sustavu ranog upozoravanja u slučaju pojave nove psihoaktivne tvari u Republici Hrvatskoj;
- Pridonijeti pripremi, testiranju i primjeni novih mehanizama i alata za izvješćivanje (standardne tabele i strukturirani upitnici);
- Razvijati ulogu Nacionalne informacijske jedinice za droge u ukupnom procesu osiguranja kvalitete informacija i izvješćivanja;
- Razvijati ulogu Nacionalne informacijske jedinice za droge kao posrednika između EMCDDA-a i nacionalnih partnera.

Temeljna svrha praćenja aktualnog stanja na području droga i ovisnosti o drogama u zemlji kao i povezanih trendova je, temeljem analize prikupljenih podataka, definirati smjernice za kreiranje nacionalne politike za droge kao i smjernica za definiranje i primjenu budućih aktivnosti usmjerenih na suzbijanje problematike droga te evaluaciju njihove učinkovitosti.

Praćenje epidemiološkog stanja se provodi na različitim razinama kako bi se omogućila usporedba između različitih regija i lokalnih zajednica, ali i radi usporedbe s međunarodnim statistikama. Potonje omogućuje šire i kvalitetnije razumijevanje fenomena ovisnosti, sagledavanjem iz različitih perspektiva. Sukladno navedenom, biti će uspostavljena formalna suradnja s EMCDDA-om kao dio procesa pridruživanja Republike Hrvatske Europskoj uniji. Analize stanja zlorabe droga će biti korisne i široj profesionalnoj / stručnoj publici budući da će različiti podaci biti dostupni u obliku posebnih izvješća i publikacija. Praćenje stanja zlorabe droga obuhvaća načine uporabe droga, dostupnost, prevalenciju problema povezanih s uporabom / zlorabom droga, kriminalitet droga, angažman društva glede problematike droga. Isto će omogućiti šire razumijevanje aktivnosti koje se provode sa svrhom smanjenja potražnje droga.

6.2. Osnovni principi rada Nacionalnog informacijskog sustava za droge

- Znanstveno utemeljeni pristup;
- Stručnost;
- Primjena standardiziranih pristupa koji pouzdano osiguravaju komparabilnost u vremenu i između regija;
- Informacijska otvorenost;
- Horizontalna i vertikalna međuinstitucionalna, međusektorska i interdisciplinarna suradnja;
- Sveobuhvatan i prilagodljiv pristup usmjeren na rješenja posebnog znanstvenog problema.

6.3. Glavne institucije uključene u Nacionalni informacijski sustav za droge

Struktura izvora podataka, odnosno Nacionalnog informacijskog sustava za droge (NISD) pokriva sve institucije koja se u djelokrugu svoje djelatnosti bave problemima vezanim uz droge. Kvalitetno funkcioniranje cjelokupnog sustava zahtijeva jasnu koordinaciju provedbe planiranih aktivnosti usmjerenih na daljnji razvoj postojećih kapaciteta i dostavljanje strukturiranih podataka NIJD-u kao središnjem tijelu sustava. To se posebno odnosi na podatke potrebne za izradu nacionalnog izvješća i izvješćivanje EMCDDA-u.

Temelj rada Nacionalnog informacijskog sustava za droge u Republici Hrvatskoj predstavljaju nadležna tijela državne uprave, javne ustanove i organizacije civilnog društva koje sukladno djelokrugu svog rada i zakonskim ovlastima prikupljaju podatke o problematici droga i ovisnosti o drogama. Kao ključna tijela Nacionalnog informacijskog sustava za droge navode se:

- Odjel Nacionalne informacijske jedinice za droge pri Uredu za suzbijanje zlouporabe opojnih droga;
- Nadležna ministarstva: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo financija, Ministarstvo obrane, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva;
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo;
- Državno odvjetništvo Republike Hrvatske;
- Državni zavod za statistiku;
- Znanstvene ustanove poput Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Fakulteta političkih znanosti, Pravnog fakulteta u Zagrebu, Filozofskog fakulteta u Splitu, Instituta za društvena istraživanja, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“ i ostale institucije koje ovdje nisu navedene, a bave se problematikom droga i ovisnosti o drogama;
- Toksikološki laboratoriji;
- Nevladine organizacije, terapijske zajednice.

6.3.1. Postojeće baze podataka

Glavne informacije o značajnim bazama podataka o zlouporabi droga i njihovim posljedicama trebaju biti uključene u Informacijsku mapu o epidemiološkim izvorima podataka o drogama. U sljedećoj tabeli uključene su informacije i kontakti institucije koje vode relevantne baze podataka u Republici Hrvatskoj:

Vrsta registra / baze podataka	Nadležna institucija
Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga	Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Registar za HIV	Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Potvrda o smrti i izvješće o uzroku smrti	Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Informacijski sustav MUP-a (Kriminalističke evidencije)	Ministarstvo unutarnjih poslova
Kaznene evidencije	Ministarstvo pravosuđa (Uprava za kazneno pravo)
Prekršajne evidencije	Ministarstvo pravosuđa (Uprava za kazneno pravo)
Psihodiagnostički podaci	Ministarstvo pravosuđa (Uprava za zatvorski sustav)
Interne baze podataka o pritvorenicima i zatvorenicima	Ministarstvo pravosuđa (Uprava za zatvorski sustav)
Matica o svim kategorijama zatvorenika (u osnutku)	Ministarstvo pravosuđa (Uprava za zatvorski sustav)
Statističke informacije - ISSN 1334-062X	Državni zavod za statistiku
Podaci o umrlima	Državni zavod za statistiku

Podaci o počiniteljima kaznenih djela	Državni zavod za statistiku
Podaci o počiniteljima prekršajnih djela	Državni zavod za statistiku

6.4. Uloga Nacionalne informacijske jedinice za droge u Nacionalnom informacijskom sustavu za droge

Nacionalna informacijska jedinica je koordinator aktivnosti i glavni partner svim subjektima Nacionalnog informacijskog sustava za droge, te nacionalna kontaktna točka za redovitu i izravnu suradnju te posebno, dostavljanje nacionalnih podataka vezanih uz droge Europskom centru za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA), ali i ostalim relevantnim međunarodnim tijelima i institucijama. Osim prikupljanja, usklađivanja i analiziranja podataka, Nacionalna informacijska jedinica prati i analizira nacionalne znanstvene, zakonske i političke razvoje na području suzbijanja zlouporabe opojnih droga. Radi aktiviranja predviđenog nacionalnog informacijskog sustava, potrebno je, u suradnji sa svim tijelima i subjektima uključenim u sustav suzbijanja zlouporabe opojnih droga, unaprijediti identifikaciju i metodološku ocjenu svih izvora statističkih podataka, u potpunosti uskladiti postojeći sustav sa standardima EU, oblikovati nove sustave statističkog izvješćivanja, razviti istraživačke protokole za lokalne razine, organizirati edukacije za poboljšanje kvalitete dijagnosticiranja i istraživanja na lokalnoj razini, stvoriti mrežu razmjene informacija među pojedinim tijelima državne uprave, kao i između tijela lokalne uprave.

Izgradnja sustava praćenja, informiranja, istraživanja i evaluacije na području problematike droga je kontinuirani proces koji uključuje unaprjeđenje informacija i mehanizama za prikupljanje podataka, razmjenu podataka između različitih subjekata, definiranje i evaluaciju okvira i standarda te provedbu istraživanja, usporedo s osiguranjem financijskih sredstava za provedbu navedenog.

6.4.1. Komunikacija s EMCDDA-om

NIJD koordinira aktivnosti NISD-a u zemlji, dok je na europskoj razini kao sastavni dio Europske mreže za razmjenu informacija o drogama (Reitox), nacionalni partner za izravnu suradnju s EMCDDA-om. NIJD je posebno zadužena za dostavljanje podataka o nacionalnoj situaciji na području problematike droga putem standardiziranih obrazaca za izvješćivanje te redovitog godišnjeg izvješća, odnosno za ispunjenje ostalih obaveza sukladno traženju EMCDDA-a.

6.5. Savjetodavni odbor za informacijski sustav za droge

Savjetodavni odbor za informacijski sustav za droge² djeluje kao savjetodavno i znanstveno tijelo koji savjetuje NIJD o ključnim odlukama na području praćenja problematike droga, a čine ga predstavnici najvažnijih partnera u zemlji te drugi priznati stručnjaci i znanstvenici, koje imenuje Vlada Republike Hrvatske na prijedlog Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga. Kao takav, utječe na strateški razvoj cjelokupnog Nacionalnog informacijskog sustava za droge u Republici Hrvatskoj. Redovito se sastaje dva puta godišnje, odnosno dodatno prema potrebi, na poziv Nacionalne informacijske jedinice za droge. Savjetodavni odbor daje stručno mišljenje na Akcijski plan o Nacionalnom informacijskom sustavu za droge (APNISD) kao i na Nacionalno izvješće o stanju problematike droga i ovisnosti o drogama u Republici Hrvatskoj, a prije upućivanja istih u redovnu proceduru usvajanja od strane Vlade Republike Hrvatske. Na redovitim sastancima, NIJD izvještava Savjetodavni odbor o provedenim i planiranim aktivnostima, novim razvojem na nacionalnoj i europskoj razini te aktualnim problemima.

² Prilog 1

6.6. Radne skupine

Sukladno preporuci EMCDDA-a, zemlje članice osnivaju stručne radne skupine po pojedinim tematskim područjima rada NISD-a, a čine ih predstavnici ključnih nacionalnih tijela i institucija, nevladinih organizacija i drugi priznati stručnjaci na tom području. U Republici Hrvatskoj postoji 8 radnih skupina:

1. *Radna skupina – Prevalencija i načini uporabe droga u općoj populaciji* (populacijska istraživanja)
2. *Radna skupina – Prevalencija i načini problematične uporabe droga* (statistička prevalencija/ procjene incidencije i istraživanja među ovisnicima)
3. *Radna skupina – Zarazne bolesti povezane s uporabom droga* (prevalencija i incidencija HIV-a, hepatitisa B i C kod intravenskih ovisnika)
4. *Radna skupina – Smrti povezane s uporabom droga i smrtnost među ovisnicima* (statistike o smrtnosti u općoj populaciji, posebni registri o smrtnosti među ovisnicima, kohortna istraživanja među ovisnicima)
5. *Radna skupina – Zahtjevi za liječenjem* (statistike ustanova koje se bave liječenjem ovisnosti o drogama o klijentima koji su započeli liječenje)
6. *Radna skupina – Podaci o kriminalitetu droga*
7. *Radna skupina – Smanjenje potražnje droga*
8. *Radna skupina – Sustav ranog upozoravanja u slučaju pojave nove psihoaktivne tvari u Republici Hrvatskoj*

Članove prethodno navedenih radnih skupina³ imenuje Vlada Republike Hrvatske na prijedlog Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga. Svaka radna skupina se redovito sastaje najmanje dva do četiri puta godišnje, odnosno dodatno prema potrebi, na poziv Nacionalne informacijske jedinice za droge. Radne skupine savjetuju NIJD o općoj strategiji nacionalnog informacijskog sustava za droge, metodama prikupljanja i analize podataka, komunikacijskoj strategiji, daljnjem razvoju, raspravljaju o aktualnim temama i trendovima koji se javljaju na tom području, predlažu konkretne aktivnosti i mjere, sudjeluju u izradi radnih dokumenata i stručne literature. Kako bi se osigurao kontinuitet i sistematičnost rada, svaka radna skupina imenuje svog koordinatora koji u suradnji s NIJD-om usmjerava rad skupine, kroz multidisciplinarni i znanstveni pristup osigurava napredak u razvoju pojedinog indikatora ili tematskog područja, prati znanstvene razvoje i nova dostignuća na svom području, priprema, inicira i vodi tematske rasprave na sastancima, sudjeluje na stručnim sastancima EMCDDA-a i ostalih međunarodnih tijela o kojima pismeno izvještava NIJD, a na redovnom sastanku i ostale članove radne skupine.

6.7. Suradnja između tijela kaznenog progona i zdravstvene skrbi

Nadležnost EMCDDA za prikupljanje i razmjenu informacija, koja proizlazi iz osnivačkog statuta agencije, strogo isključuje bilo kakve podatke o identificiranom ili neidentificiranom pojedincu ili skupini pojedinaca. Svaka informacija koja se traži od EMCDDA i NIJD-a, odnosno njihovih nacionalnih zdravstvenih i društvenih partnera u svrhu provedbe Odluke Vijeća, isključuje obavještajne podatke ili druge informacije koje bi se mogle iskoristiti kao takve. Suradnja između tijela za provedbu zakona i zdravstvene skrbi je usmjerena i ograničena na razvoj ključnih epidemioloških i drugih indikatora EMCDDA-a, sukladno obavezama koje proizlaze iz pravne stečevine EU.

³ Prilog 1

7. PROTOK INFORMACIJA

7.1. Principi izvješćivanja

Godišnji sustav izvješćivanja ovisi o pridržavanju dogovorenih, odnosno zadanih rokova i smjernica. Nacionalna informacijska jedinica za droge predstavlja glavno nacionalno središte budući da je odgovorna za vrednovanje podataka koje dostavlja EMCDDA-u. Nacionalne informacijske jedinice za droge su dužne izvješćivati o podacima dostupnim u njihovim zemljama poštujući znanstvene standarde i navodeći izvore podataka kada je to moguće. Kada podaci traženi su smjernicama EMCDDA-a nisu lako dostupni na nacionalnoj razini, NIJD je dužna poduzeti sve mjere kako bi pokušala dobiti tražene informacije, ali ne i graditi paralelne sustave. Od NIJD-e se očekuje izvješćivanje o svim novim informacijama i ažuriranje postojećih informacija. EMCDDA može *ad hoc* tražiti dodatne informacije koje je NIJD dužna dostaviti kada je to moguće. Nacionalne informacijske jedinice zemalja članica EMCDDA-a imaju potpun pristup pohranjenim podacima i sustavu pretraživanja kako bi se dobile informacije i podaci prikupljeni standardiziranim mehanizmima izvješćivanja.

7.2. Mehanizmi izvješćivanja

Nacionalno izvješće treba biti izrađeno u obliku samostalnog dokumenta koje sažima nacionalnu situaciju, glavne trendove i nove razvoje te rezultate većih nacionalnih izvješća i istraživanja. U posebnom djelu isto sadrži detaljnije informacije i analize odabranih pitanja.

7.2.1. Obrasci za izvješćivanje: standardne tabele (ST) i strukturirani upitnici (SQ)

Standardne tabele se koriste u prikupljanju standardiziranih kvantitativnih informacija, kojima se izvješćuje redovito (godišnje ili kad novi skup podataka za izvještajnu godinu postane dostupan.) Strukturirani upitnici se koriste u prikupljanju kvalitativnih informacija koje se ne mijenjaju prečesto. Popunjavaju se jednom i ažuriraju u sljedećem izvještajnom ciklusu ukoliko ima promjena u odnosu na prethodno stanje. Strukturirani upitnici pokrivaju dva glavna područja: Kakva je nacionalna strategija razvijena na određenom području (prevencija, liječenje, itd.)?; Koje se intervencije primjenjuju na tom području i kakva je pokrivenost tih mjera?

Obrasce za izvješćivanje razvija i definira EMCDDA koji je ovlašten mijenjati iste sukladno novim potrebama i područjima interesa. Stoga su sve nacionalne informacijske jedinice dužne pridržavati se službenih smjernica EMCDDA-a za određeno izvještajno razdoblje, u kojima se definiraju važeći obrasci i metodologija popunjavanja istih. Standardizirane obrasce popunjavaju tijela koja su sukladno svom djelokrugu rada nadležna za prikupljanje informacija i podataka na određenom području problematike droga i ovisnosti o drogama. Popunjene obrasce su dužni dostaviti Nacionalnoj informacijskoj jedinici za droge, u skladu sa zakonskim rokovima za dostavu relevantnih podataka.

7.2.2. Elektronsko izvješćivanje - Fonte

Fonte je nova elektronska baza podataka EMCDDA-a u koju će biti uključene sve nacionalne informacijske jedinice za droge. Svrha navedene baze je izbjegavanje dupliranja unošenja podataka, mogućih pogrešaka, nepotrebne papirologije, prijenosa podataka e-mailom ili poštom te potencijalnog gubitka podataka. Od 2007. sve nacionalne informacijske jedinice za droge mogu svoje podatke unositi direktno u ovu visoko zaštićenu elektronsku bazu EMCDDA-a, u koju pored dotične nacionalne informacijske jedinice ima uvid samo ovlašteno osoblje EMCDDA-a. Sustav automatski šalje obavijest u slučaju očite greške u poslanim podacima, dok naknadno svaka nacionalna informacijska jedinica zaprima i kvalitativnu ocjenu izvješća, što će omogućava da se

dijalogom između nadležnih osoba EMCDDA-a i NFP-a dobije što jasnije i kvalitetnije izvješće. Potrebno je napomenuti kako se u Fonte sustavu pod pojmom „izvješće“ smatra popunjeni obrazac nacionalne informacijske jedinice koji je spreman za predaju EMCDDA-u, odnosno, preko Fonte sustava dostavljaju se samo standardne tabele i strukturirani upitnici, ali ne i godišnja nacionalna izvješća.

Preduvjet za oživljavanje sustava na nacionalnoj osnovi jesu minimalni tehnički zahtjevi u vidu odgovarajuće informatičke opreme te edukacija nadležnih osoba za rad u aplikacijama Fonte sustava. Sukladno preporuci EMCDDA-a, ovlaštenje za rad u aplikacijama Fonte sustava na nacionalnoj razini može dobiti samo nekoliko stručnih osoba iz ključnih partnerskih institucija NIJD-e koje su zadužene za popunjavanje standardnih tabela i strukturiranih upitnika u većem opsegu. Ovlaštene osobe standardne alate za izvješćivanje uvijek popunjavaju izvanmrežno te ih dostavljaju NIJD-i. Voditelj NIJD-e je jedina osoba u zemlji ovlaštena za predaju standardiziranih obrazaca u obliku “izvješća” Republike Hrvatske u Fonte sustav i direktnu komunikaciju s nadležnim strukturama Fonte sustava u EMCDDA-u.

7.2.3. Nacionalno izvješće

Nacionalno izvješće, koje izrađuju nacionalne informacijske jedinice za droge Reitox mreže i dostavljaju EMCDDA-u, daje cjelokupnu sliku fenomena droga na nacionalnoj razini u svakoj državi članici Europske unije. Takvi podaci daju ključne informacije EMCDDA-u i predstavljaju važan izvor za izradu Godišnjeg izvješća o situaciji na području droga u Europskoj uniji. Ciljana skupina kojoj je Godišnje izvješće namijenjeno su europske institucije, međunarodne organizacije, tijela koja se bave problematikom droga i ovisnosti o drogama u zemljama članicama EU, statutarna tijela EMCDDA-a, mediji, tijela koja se bave oblikovanjem politike droga, stručnjaci i profesionalci na području droga. Nacionalno izvješće treba biti dizajnirano kao samostalan dokument koji opisuje nove razvoje i trendove na području problematike droga i ovisnosti o drogama. Prvenstveno treba predstavljati sažetak nacionalne situacije, glavnih trendova, novih razvoja i rezultata nacionalnih istraživanja.

Poštivanje standarda EMCDDA-a je obvezatno i nužno kako bi se omogućila usporedivost nacionalnih izvješća na europskoj razini. Stoga temelj za izradu Nacionalnog izvješća uvijek predstavljaju aktualne smjernice EMCDDA-a koje detaljno propisuju strukturu, sadržaj, izgled i minimalne zahtjeve za kvalitetu. Posebno se odnose na tri elementa izvješćivanja: a) standardne tabele i strukturirane upitnike čije je popunjavanje obvezatno u određenoj godini, a koji trebaju predstavljati temelj za izradu izvješća; b) samo Nacionalno izvješće te c) odabrana pitanja kao dodatak Nacionalnom izvješću.

Odabrana pitanja kao poseban dokument opisuju glavne trendove i daju detaljnije informacije o pitanjima od posebnog interesa, a predstavljaju dodatak Nacionalnom izvješću. Teme su biraju sukladno aktualnim problemima i trendovima, radnom programu EMCDDA-a i nacionalnim interesima zemalja članica, a svake godine konačnu odluku o odabiru tema za donosi direktor EMCDDA-a.

7.2.3.1. Nacionalno izvješće o stanju problematike droga i ovisnosti o drogama u Republici Hrvatskoj

Za izradu Nacionalnog izvješća za EMCDDA je u Republici Hrvatskoj nadležna Nacionalna informacijska jedinica za droge, koja sukladno smjernicama EMCDDA-a šalje partnerima NISD-a zahtjev za dostavu relevantnih informacija u obliku standardnih tabela i strukturiranih upitnika, dodatnih podataka i izvješća, ovisno o potrebama za izradu aktualnog izvješća. Partneri su tražene podatke dužni dostaviti sukladno rokovima definiranim u Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih

droga te rokovima koji proizlaze iz obveza Republike Hrvatske prema EMCDDA-u. U procesu izrade NIJD može koristiti stručno znanje vanjskih suradnika, a konačnu verziju usvaja Savjetodavni odbor nacionalnog informacijskog sustava za droge.

7.2.3.2. Kvaliteta Nacionalnog izvješća

Iznimno je važno osigurati kvalitetu Nacionalnog izvješća budući da isto predstavlja važan izvor informacija za izradu Godišnjeg izvješća EMCDDA-a i druge publikacije, te posebno treba predstavljati temelj za kreiranje nacionalne politike na tom području. Kako bi se tijekom godina poboljšala kvaliteta nacionalnih izvješća, EMCDDA redovito razvija smjernice za njihovu izradu te na godišnjoj osnovi evaluira kvalitetu svakog pojedinog izvješća, dajući konkretne preporuke za budućnost.

Kriteriji za kvalitetu Nacionalnog izvješća:

- Cjelovitost: Izvješće treba osigurati sve potrebne i postojeće informacije kako bi se dobio pregled stanja.
- Uvid: Izvješće uključuje kompletne i značajne informacije, interpretirajući iste sukladno društvenom i političkom kontekstu.
- Pouzdanost: Opseg u kojem informacija dana u izvješću omogućuje usporedbu (između vremenskih razdoblja).
- Korisnost: Informacija je usmjerena na ciljeve: prihvatljiva i primjerena ciljevima izvješća; bez suvišnih informacija.
- Interna dosljednost: Opseg u kojem su informacije u izvješću usklađene ili opisuju razloge nedostatka interne dosljednosti.

7.3. Sustav ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari

Nacionalna informacijska jedinica (NIJD), kao jedna od dvije osnovne ustrojbene jedinice Ureda, ima ključnu ulogu u prikupljanju informacija o problematici droga od nadležnih institucija, kako bi se ilustrirala što objektivnija situacija o stanju droga i ovisnosti o drogama u Republici Hrvatskoj. Osim osnivanja NIJD-a, Nacionalna strategija predviđa stvaranje sustava brze razmjene podataka o proizvodnji, trgovanju, uporabi i rizicima novih psihoaktivnih tvari, kako bi se moglo spriječiti njihove negativne učinke, pravodobno reagirati u slučaju pojave nove tvari na tržištu te postići brzu komunikaciju između kompetentnih tijela na nacionalnoj i europskoj razini. Stoga je NIJD inicirala osnivanje mreže Sustava ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari u Republici Hrvatskoj te je predvidjela mehanizme za koordinaciju njenih aktivnosti.

Temeljem *Sporazuma o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske i EUROPOL-a* potpisanog je 13. siječnja 2006., Uredbom o dopunama Uredbe o unutarnjem ustroju Ministarstva unutarnjih poslova osnovana je Nacionalna jedinica Europol-a pri Odjelu za međunarodnu policijsku suradnju Ministarstva unutarnjih poslova. Nacionalna jedinica Europol-a zajedno s Nacionalnom informacijskom jedinicom za droge predstavlja jednu od ključnih institucija hrvatskog Sustava ranog upozoravanja (EWS), sudjeluje u procesu brze razmjene informacija o novim psihoaktivnim tvarima na nacionalnom nivou te u direktnoj komunikaciji s najvišim institucijama u hijerarhiji EU Sustava ranog upozoravanja - Europol i EMCDDA.

Sudjelovanje u aktualnom EU Sustavu ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari i paralelna prilagodba nacionalne liste ilegalnih droga su neophodni radi učinkovite primjene kaznene politike. Sve prije navedeno upućuje na potrebu razvoja većih operativnih sposobnosti tijela nadležnih za otkrivanje i sprječavanje ilegalne proizvodnje, zlouporabe i prodaje psihoaktivnih tvari, uključujući i povećanje kapaciteta forenzičkih policijskih laboratorija. Stalna

istraživanja o rizicima i načinima uporabe sintetičkih droga mogu značajno doprinijeti preventivnom radu među ciljnom populacijom.

Protokol o Sustavu ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari u Republici Hrvatskoj definira pojam sustava ranog upozoravanja, koordinacijsku strukturu, partnere, izvore i vrste relevantnih informacija te mehanizme komunikacije na nacionalnoj i europskoj razini.

7.4. Objavljivanje i distribucija informacija

Pored prikupljanja informacija od nacionalnih partnera, jednako važan dio zadaća NIJD-a predstavlja i slanje povratnih informacija u obliku različitih izvješća, rezultata istraživanja, ostale relevantne dokumentacije i stručne literature svim zainteresiranim stranama u zemlji. To se posebno odnosi na Nacionalno izvješće koje je potrebno službeno predstaviti kako bi se sva nadležna tijela, stručnjake, političare i opću javnost informiralo o aktualnom stanju na području droga i ovisnosti o drogama u zemlji, ali i dobila povratna informacija o kvaliteti izvješća i prijedlozima za poduzimanje adekvatnih mjera. Na taj način se: osigurava transparentnost rada, jača uloga NIJD-e i suradnja s partnerskim institucijama, naglašava određene trendove i probleme u zemlji, upozorava političare na specifična/važna pitanja, doprinosi zadržavanju problematike droga u središtu interesa javnosti.

7.4.1. Nacionalni informacijski i dokumentacijski centar

Pri NIJD-u će se osnovati Informacijski i dokumentacijski centar koji će, pored stručne literature s područja droga, sadržavati bazu podataka relevantnih istraživanja i projektne dokumentacije na području smanjenja potražnje droga. Na taj način će pridonijeti integraciji u novi sustav EMCDDA-a koji prikuplja podatke o najboljim praksama. Naime, EMCDDA je sukladno prioritetima EU Akcijskog plana za droge 2005-2008 (cilj br. 7) i novoj Uredbi⁴ o EMCDDA-u pristupio restrukturiranju baze podataka o evaluiranim projektima, tzv. EDDRA, širenju vizije i daljnjem razvoju predmetnog koncepta. Portal EMCDDA-a o najboljim praksama omogućiti će pregled najnovijih dokaza na raznim područjima interesa u okviru smanjenja potražnje droga. Odlučeno je kako će se umjesto termina znanstveno utemeljene prakse koristiti pojam najbolje prakse kako bi se dalo dovoljno prostora i inovativnim najboljim praksama koje još uvijek nisu u potpunosti istražene deklarirane kao potpuno znanstveno utemeljene. Portal uključuje bazu instrumenata za evaluaciju, smjernice, standarde koji će osigurati kvalitetu različitih praksi, dokaze učinkovitosti, bazu podataka o evaluiranim projektima te EDDRA-u čiji će projekti biti raspoređeni u kvalitativne razine. Svrha ovog projekta je osigurati analitički razvoj radi integracije teorije i nalaza o kontekstualnim, psihološkim utjecajima na ponašanje tijekom vremena, uključivanje različitih tipova dokaza u procesu odlučivanja, itd. U središtu aktualnog rada EMCDDA-a je podizanje i promicanje kvalitete, jačanje efektivnosti istraživanja i evaluacije temeljene na teoriji stoga će predmetni portal biti referentna točka za najbolje prakse.

7.4.2. Publikacije

Nacionalna informacijska jedinica za droge je u suradnji s ostalim stručnjacima aktivno uključena u izradu i distribuciju različite stručne literature. Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga u ime NIJD-a izdaje tri vrste publikacija: monografije, metodološke smjernice i rezultate istraživanja. U izdavačkoj djelatnosti Ured je dužan pridržavati se zakonske regulative na tom području. Važnije

⁴ Uredba Vijeća (EC) br. 1651/2003 od 18. lipnja 2003. o izmjenama Uredbe Vijeća (EEC) br. 302/93 o osnivanju Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama

publikacije i nacionalna izvješća obavezno nose identifikacijski broj prema ISBN⁵ sustavu. Kao organizacijska jedinica Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, NIJD aktivno sudjeluje u i izradi biltena koji se priprema kvartalno. Pored navedenog, osigurava prijevode važnijih publikacija EMCDDA-a i drugih tijela na predmetnom području.

7.4.3. Web stranica

Nacionalna informacijska jedinica za droge ima i svoju web stranicu koja pored strukture i aktivnosti NIJD-a i NISD-a, sadrži i informacije o ilegalnim drogama, najnovijim trendovima u zemlji i u svijetu, izvješća, publikacije, važne linkove i upozorenja u slučaju pojave opasnih psihoaktivnih tvari. Ista se redovito ažurira, a posebno popis institucija za pomoć ovisnicima i savjetovanje te kalendar događanja.

7.5. Zaštita osobnih podataka

Pravna i fizička osoba koja sukladno Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih droga vodi evidencije o ovisnicima o opojnim drogama i povremenim uzimateljima opojnih droga, dužna je kao tajnu čuvati podatke o osobi ovisnika i povremenog uzimatelja opojnih droga, njegovu osobnom i obiteljskom životu, sadržaju mjera i okolnostima pružanja pomoći. Tajni podaci mogu se otkriti samo kad je to propisano zakonom i samo u mjeri nužnoj za postizanje cilja zbog kojega je opravdano otkrivanje tajne. Ti se podaci ne mogu koristiti u druge svrhe.

8. MJERE JAČANJA KAPACITETA NACIONALNOG INFORMACIJSKOG SUSTAVA ZA DROGE

NIJD intenzivno radi na izgradnji, odnosno usklađivanju ključnih epidemioloških i drugih indikatora, u svrhu čega su osnovane radne skupine za svaki od pojedinih indikatora, odnosno projekata EMCDDA-a. Članovi radnih skupina će se imenovati usvajanjem ovog Protokola

Postojeće institucije pokrivaju gotovo čitavo područje problematike droga općenito, međutim pred nama je kompleksan zadatak u primjeni mrežne suradnje između različitih institucija, sukladno pravilima definiranim ovim Protokolom. U sklopu EU projekata izvršena je procjena stanja u Republici Hrvatskoj o čemu su podnijeta izvješća Europskoj komisiji te je izrađen plan aktivnosti s ciljem daljnjeg razvoja i usklađivanja NIJD-a. Održani su seminari i edukacije na kojima su sudionici upoznati s konceptom indikatora, pravnom stečevinom i standardima EU.

Kao sljedeći korak u razvoju sustava, potrebno je razviti i usvojiti Akcijski plan o Nacionalnom informacijskom sustavu za droge za određeno vremensko razdoblje (APNISD). APNISD će se temeljiti na osnovnim odrednicama važeće Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, Akcijskog plana suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj i Protokola o Nacionalnom informacijskom sustavu za droge.

8.1. Elementi jačanja kapaciteta Nacionalnog informacijskog sustava za droge

NIJD i NISD ne mogu učinkovito djelovati bez političke potpore i jasne institucionalne strukture. Kvaliteta NIJD-a i NISD-a ovisi o procesu izgradnje njihovih kapaciteta, ovisno o različitim komponentama:

1. NIJD institucionalna izgradnja:

⁵International Standard Book System

- Zapošljavanje djelatnika NIJD-a sukladno predviđenim potrebama;
- Postojanje kompetencije i potrebnog iskustva na području problematike droga;
- Postojanje jasnog mandata, ovlasti za organizaciju i koordinaciju NISD-a;
- Postojanje ovlasti za službeno predstavljanje RH u međunarodnim organizacijama i inozemstvu;
- Upravljanje aktivnostima na području edukacije i daljnjeg razvoja NISD-a;
- Sudjelovanje na službenim sastancima u organizaciji EMCDDA-a .

2. NIJD izgradnja kapaciteta:

- Okvir za prikupljanje podataka vezanih uz pet ključnih epidemioloških i drugih indikatora EMCDDA-a; službena imenovanja članova Radnih skupina, radni plan i definiranje prioriteta provedbe;
- Okvir rada različitih mreža za prikupljanje podataka sukladno izvorima (mreža prikupljanja podataka za popunjavanje statističkih tabela, mreža prikupljanja podataka za izradu Nacionalnog izvješća, mreža koja pokriva ključne epidemiološke indikatore itd.);
- Izvršavanje obveza sukladno Odluci Vijeća, putem suradnje s različitim nacionalnim i EU partnerima uključenim u Sustav ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari, koji koordinira NIJD;
- Imenovanje legalnog korespondenta kao kontaktnog tijela između stručnjaka za zakonodavstvo i EMCDDA-a, koji će pripremiti projekt Legal Data Base;
- Imenovanje odgovorne osobe za Program znanstveno utemeljene prakse.

Strategija mrežnog rada:

- Okvir i modaliteti suradnje s drugim partnerima i programima;
- Operacionalizacija NISD-a;
- Popis potencijalnih klijenata NIJD-a, predloženi okvir za izradu komunikacijske strategije;
- Integracija u REITOX mrežu;
- Suradnja s EMCDDA-om.

Potrebno je napomenuti kako će se konkretne aktivnosti s ciljem daljnjeg razvoja NISD-a detaljno razraditi Akcijskim planom o Nacionalnom informacijskom sustavu za droge, kojim će se pored planiranih aktivnosti odrediti nositelji provedbe pojedinih mjera te potrebna financijska sredstva za provedbu istih.

8.2. Analiza potreba i nedostataka

Novi izazovi (sintetičke droge, zdravstveni, socijalne statistike i trendovi kriminaliteta vezanog uz droge) ukazuju na potrebu unaprjeđivanja praćenja problematike droga i ovisnosti o drogama kako bi se brzo mogli uočiti novi izazovi i usvojiti potrebne strategije djelovanja. S ciljem postizanja ciljeva, intervencije se moraju poduzimati na različitim razinama: razina politike i odlučivanja, razina NIJD-a (zaposlenici, stručnjaci), razina mreže izvora podataka. Stoga različite komponente uključuju aktivnosti usmjerene na:

Komponentu institucionalne izgradnje

- Promicanje uloge NIJD-a;
- Podizanje svijesti politike i tijela državne uprave o ozbiljnosti problematike droga;
- Promicanje horizontalne prakse mrežnog rada s javnim i privatnim tijelima i stručnjacima uključenim u aktivnosti NIJD-a (projekte);
- Promicanje multidisciplinarnog pristupa fenomenologiji droga;

- Tehnička pomoć u razvoju, proširenju i jačanju mrežne strategije (uključivanje izvora podataka, profesionalaca, istraživača, donositelja odluka, REITOX-a, EMCDDA-a...).

Komponenta izgradnje kapaciteta

- Tehnička potpora procesu:
 - identifikacije svih potencijalnih izvora informacija (kapaciteti, potrebe, očekivanja) na nacionalnoj i EU razini,
 - edukacije, praćenje (testiranje KEI; Phare projekt, CARDS twinning);
- Povećanje kapaciteta prikupljanja podataka, procesuiranja informacija i primjene mrežnog rada:
 - uspostaviti održivu mrežu partnerskih odnosa s ostalim ministarstvima, javnim službama, institucijama, nevladinim organizacijama koje će ravnopravno biti uključene u aktivnosti NIJD-a (kao izvori podataka i stručnjaci),
 - procjena i treninzi, radne skupine za indikatore, standardne statističke tabele i strukturirani upitnici, nacionalno izvješće, Savjetodavno tijelo NIJD-a;
- Razvijanje sistematiziranog prikupljanja informacija (usvajanje standarda EU);
- Koordinacija izvora podataka kroz adekvatne mehanizme ;
- Mreže, komunikacija na nacionalnoj i razini EU;
- Jača integracija u aktivnosti EMCDDA i Reitox-a.

9. PRILOZI

9.1. PRILOG 1 – LISTA INSTITUCIJA IZ KOJIH ĆE SE IMENOVATI ČLANOVI SAVJETODAVNOG ODBORA ZA INFORMACIJSKI SUSTAV ZA DROGE, RADNIH SKUPINA I PREDSTAVNICI REPUBLIKE HRVATSKE PRI PROJEKTIMA EMCDDA-a

1. SAVJETODAVNI ODBOR ZA INFORMACIJSKI SUSTAV ZA DROGE

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA Uprava kriminalističke policije
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA I SOCIJALNE SKRBI Uprava za medicinske poslove
HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU Medicinski fakultet Zavod za farmakologiju
DOM ZA OVISNIKE "Zajednice Susret"
FILOZOFSKI FAKULTET SPLIT Odsjek za sociologiju
PSIHIJATRIJSKA BOLNICA "Vrapče"

2. RADNA SKUPINA ZA PREVALENCIJU I UZROKE UPORABE DROGA U OPĆOJ POPULACIJI

HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO
FAKULTET POLITIČKIH ZNANOSTI ZAGREB
INSTITUT ZA DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA
INSTITUT DRUŠTVENIH ZNANOSTI "Ivo Pilar"
FILOZOFSKI FAKULTET SPLIT Odsjek za sociologiju
HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO
NACIONALNA INFORMACIJSKA JEDINICA ZA DROGE

3. RADNA SKUPINA ZA PREVALENCIJU I UZROKE PROBLEMATIČNE UPORABE DROGA

HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO
HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO Odsjeka za HIV/AIDS
HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO Služba za prevenciju ovisnosti
HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO Služba za socijalnu medicinu
UDRUGA Let
NACIONALNA INFORMACIJSKA JEDINICA ZA DROGE

4. RADNA SKUPINA ZA ZARAZNE BOLESTI POVEZANE S UPORABOM DROGA

HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO Odsjeka za HIV/AIDS
KLINIKA ZA INFEKTIVNE BOLESTI "Dr. Fran Mihaljević"
ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO GRADA ZAGREBA
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA I SOCIJALNE SKRBI
UDRUGA Let
UDRUGA Terra
NACIONALNA INFORMACIJSKA JEDINICA ZA DROGE

5. RADNA SKUPINA ZA SMRTI POVEZANE S UPORABOM DROGA I SMRTNOST MEĐU OVISNICIMA

HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO Služba za socijalnu medicinu
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA Centar za kriminalistička vještačenje "Ivan Vučetić"
ZAVOD ZA SUDSKU MEDICINU I KRIMINALISTIKU MEDICINSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku
KLINIČKA BOLNICA SPLIT Odjel sudske medicine
MEDICINSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U RIJECI Zavod za sudsku medicinu
KLINIČKA BOLNICA OSIJEK Odsjeka za patološku anatomiju i sudsku medicinu
DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU
NACIONALNA INFORMACIJSKA JEDINICA ZA DROGE

6. RADNA SKUPINA ZA ZAHTJEVE ZA LIJEČENJEM

HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO Služba za prevenciju ovisnosti
ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO GRADA ZAGREBA Služba za prevenciju ovisnosti
DOM ZA OVISNIKE "Zajednice Susret"
HRVATSKI CRVENI KRIŽ
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA Uprava za zatvorski sustav
PSIHIJATRIJSKA BOLNICA "Vrapče"
NACIONALNA INFORMACIJSKA JEDINICA ZA DROGE

7. ČLANOVI RADNE SKUPINE ZA PODATKE O KRIMINALITETU DROGA

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA Uprava kriminalističke policije Odjel za droge
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA Centar za kriminalistička vještačenje "Ivan Vučetić"
DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO RH
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA Uprava za zatvorski sustav
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA Uprava za građansko pravo
DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU
NACIONALNA INFORMACIJSKA JEDINICA ZA DROGE

8. ČLANOVI RADNE SKUPINE ZA SMANJENJE POTRAŽNJE DROGA

MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I ŠPORTA
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA I SOCIJALNE SKRBI Uprava za medicinske poslove
ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO GRADA ZAGREBA Služba za prevenciju ovisnosti
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA I SOCIJALNE SKRBI Uprava za socijalnu skrb
MINISTARSTVO OBITELJI, BRANITELJA I MEĐUGENERACIJSKE SOLIDARNOSTI
HRVATSKI CRVENI KRIŽ
UDRUGA Terra
URED ZA SUZBIJANJE ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA VRH
NACIONALNA INFORMACIJSKA JEDINICA ZA DROGE

9. ČLANOVI RADNE SKUPINE ZA SUSTAV RANOG UPOZORAVANJA U SLUČAJU POJAVE NOVE PSIHOAKTIVNE TVARI U REPUBLICI HRVATSKOJ

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA Uprava kriminalističke policije Odjel za droge
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA Odjel za međunarodnu policijsku suradnju Nacionalna jedinica EUROPOL -a
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA Centar za kriminalistička vještačenje "Ivan Vučetić"
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA Uprava za stručno medicinske poslove Odjel za medicinske proizvode
ZAVOD ZA FORENZIČKU MEDICINU I KRIMINALISTIKU Laboratorij
KLINIČKA BOLNICA SPLIT Laboratorij
HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO Služba za prevenciju ovisnosti

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU Medicinski fakultet Zavod za farmakologiju
HRVATSKI CRVENI KRIŽ
NVO "LET"
NVO "TERRA"
NVO "HELP"
NACIONALNA INFORMACIJSKA JEDINICA ZA DROGE

10. PRAVNI PREDSTAVNIK REPUBLIKE HRVATSKE PRI EMCDDA-U:

URED ZA SUZBIJANJE ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA

11. PREDSTAVNIK REPUBLIKE HRVATSKE ZA ZNANSTVENO UTEMELJENE PRAKSE EMCDDA-a:

URED ZA SUZBIJANJE ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA

12. PREDSTAVNIK REPUBLIKE HRVATSKE ZA SUSTAV RANOG UPOZORAVANJA NA RAZINI EU:

URED ZA SUZBIJANJE ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA

Odjel Nacionalne informacijske jedinice za droge i poslove međunarodne suradnje

9.2. PRILOG 2 – GRAFIČKI PRIKAZ PARTNERA NACIONALNOG INFORMACIJSKOG SUSTAVA ZA DROGE U REPUBLICI HRVATSKOJ

